

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Crisis Theologica

Cárdenas, Juan de

Sevilla, 1687

Cap. VIII. An sint aliquæ opiniones minus tutæ circa valorem Sacramenti
Matrimonij, quæ huic damnationi subijciantur?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75689](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75689)

cerdotalem potestatem suppleri non possint munera, propter quæ instituti sunt, & præterea non habent annexum aliquem actum absolute necessarium ad salutem fidelium, aut defectu cuius proveniat Ecclesiæ notabile detrimentum. Cum ergo aliunde homo sit ordinatus iuxta probabilem opinionem, ac proinde prudenter possit sibi persuadere, Ordinem esse validum, non est cur ad illius iterationem obligetur. Cum hoc enim bene componitur id, quod affirmat ipse Author, scilicet illicitum esse conferre Sacramentum cum opinione minus tuta. Et cum de hoc dumtaxat loquatur propositio damnata, & sententia huius authoris quoad hoc punctum sit conformis decreto, non est cur subijciatur ei damnationi. Ex quo patet ad ratione dubitandi.

CAPVT VIII.

An sint aliqua opiniones minus tute circa valorem Sacramenti Matrimonij, quæ huic damnationi subijciantur?

ARTICVLVS I.

Prænotantur aliqua.

SVMMARIVM.

Damnationi subiacet opinio docens Matrimonium posse fieri cum valore solum probabili. n. 514.

Sed non subiacet, si inveniatur principium, quod reddat certum valorem. n. 515.

Nulla sunt matrimonia mere probabilia. n. 516. remissive.

Non sunt materia huius damnationis ea, quæ spectant ad matrimonium iam contractum; sed solum, ea quæ

ad contrahendum. n. 517.
Quid aliqui asserant circa intelligentiam huius damnationis: n. 518.

914. **P**ræmitto primo tamquam certum, subiacere huic damnationi opinionem, quæ docuerit licite fieri matrimonium, quando eius valor fuerit tantum probabilis, relicta opinione tutiori, quæ negat valorem eius matrimonij; scilicet dum non invenitur aliud principium, neque directum, neque reflexum, ex quo reddatur omnino certus valor matrimonij. Hoc enim clarissime inferitur ex hoc decreto Innocentij XI. in damnatione primæ propositionis.

515. Præmitto secundo, si inventum fuerit aliquod principium certum directum, vel reflexum, quod, non obstante varietate opinionum oppositarum, reddat omnino certum valorem matrimonij, in tali casu opinio, quæ docet, licite celebrari posse matrimonium, non subiacet huic damnationi. Quia hæc damnatio solum damnat doctrinam, quæ Sacramentum exponat frustrationi; si autem est doctrina, quæ asserat principium directum, vel reflexum, unde valor Sacramenti reddatur certus, talis doctrina non exponit Sacramentum frustrationi.

516. Præmitto tertio, me docuisse in 1. part. Cris. Theol. disp. 19. nulla esse matrimonia mere probabilia, à quibus liceat recedere prætextu probabilitatis quoad alteram, vel quoad utramque partem, affirmativam, & negativam. Quod ibi latissime ostendi demonstrans, omnia matrimonia, vel esse certo valida, vel certo invalida, cum aliquibus limitationibus, & explicationibus ibi traditis. Quia ex indissolubilitate matrimonij oritur, quod coniuges obligent omnimodè suam libertatem ad illud perpetuo retinendum; & cum probabilitas ex se-
det

dei libertatem sequendi opinionem probabilem, etiam hanc libertatem obstringunt coniuges, quia se obligant ad perpetuam cohabitationem, quantum possunt se obligare. Et sicut in quolibet contractu potest quis se obligare ad cedendum qualibet probabilitate, quæ sibi suffragetur; ita de facto in Matrimonio adhuc se obligant coniuges propter dicta.

§ 17. Præmitto quarto non esse materiam huius damnationis eam, quæ spectant ad matrimonium iam contractum, sed solum eam, quæ spectant ad matrimonium contrahendum. Nam cum Decretum dicat, non esse licitum eligere opinionem minus tutam circa valorem, & tendat in eum finem, ne confectio Sacramenti exponatur frustrationi; & Matrimonium iam contractum est, quasi non esset, & quoad hanc materiam debet sequi normam matrimonij contrahendi.

§ 18. Filguera in sua lucerna in expositione huius primæ propositionis concl. 5. affirmat, [licitum esse sequi opinionem probabilem, relicta tutiore, circa Sacramenti valorem, in rebus, quæ non sunt de iure Divino, sed tantum Ecclesiastico, ut contingit in matrimonio] &c. oppositam partem propugnat Mag. Hozes in explicatiohe huius 1. propositionis num. 31.

ARTICVLVS II.

Dedicitur quid faciendum sit in probabilitate facti circa valorem matrimonij?

SVMMARIVM.

In questione facti ex testimonijs adversis aequalibus necessario resultat dubium. n. 519.

Quinque modis habere se possunt rationes probabiles in ordine ad certitudinem, probabilitatem, & dubitationem. n. 520. & seqq.

dinem, probabilitatem, & dubitationem. n. 520. & seqq.

Cum probabilitate facti de existentia impedimenti non licet contrahere. n. 522. & seqq.

Cum sola probabilitate facti de carentia impedimenti non licet contrahere. n. 524.

Quando in questione facti ex probabilibus adversis resultat purum dubium invincibile, licet contrahere; non sic, si sit vincibile. n. 525.

Qui contrahit cum dubio vincibili exponit Sacramentum frustrationi. n. 526.

Cum impedimentum est invincibiliter dubium, standum est pro libertate. n. 527.

Non tamen, si sit præsumptio pro existentia impedimenti. n. 528.

§ 19. **I**N questione facti, quando utrimque sunt testimonia, quorum quodlibet seorsim affert probabilitatem, non resultare veram probabilitatem in alterutra parte contradictionis, sed necessario resultare dubium; clarissime ostendi in 1. part. Cris. Theol. disp. 6. cap. 6. & in 3. part. disp. 55. num. 24. & disp. 56. cap. 16 art. 1. num. 813. & seqq. & cap. 21. art. 2. num. 1251. & seqq.

§ 20. Deinde quinque modis contingere potest, quod se habeant rationes probabiles. Primo, ita ut fundamenta, quæ seorsim sunt probabilia simul considerata faciant certitudinem moralem de existentia impedimenti dirimentis. Secundo, ut similiter considerata faciant certitudinem moralem de carentia impedimenti. Et in his duobus modis nulla est difficultas: nam ubi certum est impedimentum, graviter illicitum est contrahere. Item ubi certa moraliter est carentia impedimenti, licitum est absque dubio, contrahere matrimonium.

§ 21. Tertio potest resultare me-

ra probabilitas de existentia impedimenti. Quarto potest resultare mera probabilitas de carentia impedimenti. Quinto potest resultare purum dubium sine eo, quod mens iudicis possit in alterutram partem flecti, concurrentibus vtrimque æqualibus coniecturis. Exponendum ergo est, quid in his tribus casibus fieri debeat in quaestione facti.

527. Sit prima conclusio. Qui habet probabilitatem facti de impedimento dirimenti, nullam autem probabilitatem de carentia illius, non potest contrahere matrimonium licite. Et ratio est: nam iuxta hanc damnationem primæ propositionis in eo casu non eligitur id, quod tutius est, quin imo Sacramentum exponitur frustrationi; nam eo ipso quod probabile sit, adesse impedimentum dirimens, probabile etiam erit, quod matrimonium erit nullum. Aliunde autem non apparet principium certum directum, aut reflexum, ex quo possit reddi certus valor matrimonij. Quod amplius constabit in solutione obiectionum.

523. Et confirmatur ex cap. *Inquisitioni*. de sent. excommunicat. vbi definit Pontifex, eum, qui habet credulitatem probabilem, & discretam de impedimento dirimenti, non posse petere debitam, & loquitur in casu, in quo iam matrimonium est contractum. Ex quo manifeste inferitur, quod si quis vellent contrahere matrimonium cum ea credulitate probabili de existentia impedimenti dirimentis, non autem de carentia illius, valor matrimonij nõ esset certus: ergo qui sic vult contrahere matrimonium, peccat, dum vult exponere Sacramentum frustrationi.

524. Sit secunda conclusio. Qui habet meram probabilitatem facti de carentia impedimenti dirimentis, nullam autem certitudinem, graviter delinquit contrahendo matrimonium.

Ratio est eadem. Non enim sequitur, quod tutius est, & Sacramentum exponit frustrationi; neque in eo apparet principium aliquod, vnde reddatur certus valor Matrimonij.

525. Sit tertia conclusio. Quando in quaestione facti ex coniecturis vtrimque probabilibus resultat purum dubium, si hoc dubium est vincibile, non licet contrahere matrimonium, donec vincatur dubium, ut stet certitudo pro carentia impedimenti. Si vero resultet purum dubium omnino invincibile, non obstat impedimentum contrahendo matrimonio.

526. Prima pars conclusionis est certa. Nam si quis contrahat matrimonium cum eo dubio vincibili, exponit frustrationi Sacramentum; potest enim contingere, quod facta debita diligentia, clarius, & certius appareat existentia impedimenti dirimentis.

527. Secunda etiam pars conclusionis videtur certa. Nam dum impedimentum dirimens est in statu puri dubij invincibilis, illud non impedire, nec dirimere, quia standum est pro libertate, cum communi sententia docet P. Thom. Sanch. lib. 8. de Matrim. *Tb. Sanch.* disp. 6. num. 18.

528. Quod si in tali dubio sit præsumptio pro impedimenti existentia, & nulla sit præsumptio pro carentia impedimenti; iam iste casus pertinet ad primam conclusionem; quia datur probabilitas pro existentia impedimenti, non autem pro carentia eius.

ARTICVLVS III.

Dari principium certum, ex quo reddatur certus valor matrimonij celebrati sub vera probabilitate iuris.

SUMMARIVM.

Statuitur conclusio. n. 529.

Duplex genus opinionum. Et de quo earum loquatur conclusio. n. 530.

Sub opinione iuris recepta ut probabili reddatur certus valor matrimonij. n. 531.

Et quid de cognatione spirituali, quando fit Baptismus sine solemnitate, aut necessitate? Ibidem.

Et quid de matrimonio contracto coram Parocho, & testibus, quando revalidatur sine illis? n. 532.

Non reddatur certo validum matrimonium, quando in dispensatione conjugunitatis tacetur copula. n. 533.

Authores, qui docent opinionem probabilem circa valorem Sacramenti non posse deduci ad praxim, relicta iustiori; & simul docent in matrimonio posse practicari opiniones probabiles circa valorem illius. n. 534.

Quid circa hoc censeat P. Suarez? n. 535.

Et quid censeat Diana? n. 536.

Necessarium esse ostendere principium, unde reddatur certus valor matrimonij contracti sub opinione probabilis. n. 538.

Christus D. quemlibet contractum matrimoniale validum elevarit ad rationem Sacramenti. n. 539.

529. **Q**uarta conclusio. Quando est vera probabilitas iuris circa valorem matrimonij, saltem in ijs, quæ pendent ex iure humano Ecclesiastico, valor Matrimonij fit omnino certus ex varijs capitibus. Dixi: *Saltem in ijs, quæ pendent ex iure humano Ecclesiastico.* Nam circa ea, quæ pendent ex iure Divino, & naturali, dicam postea.

530. Dixi, *sub vera probabilitate:* nam, ut notavi in superioribus, est duplex genus opinionum, quæ inter pro-

babiles recenserentur solent. Primum est earum opinionum, quæ licet non propugnentur ab omnibus, tamen ab omnibus recipiuntur tamquam probabiles. Et eiusdem generis sunt illæ opiniones, quæ inferuntur evidenter ex opinionibus sic receptis. Alterum genus opinionum est earum, de quarum probabilitate dubitant viri sapientes, & illis resistunt tamquam parum securis; & hæc sunt opiniones, de quibus loquitur decretum in damnatione tertiæ propositionis; quæ dicuntur esse tenuiter probabiles: & hæc sunt, quas doctores non admittunt ut probabiles, dicentes, talem opinionem vel *reiciendam esse, vel non esse admittendam, vel carere fundamento, vel deserendam esse, aut esse parum tutam, aut male audire apud Theologos, & similia.* Hæc enim eo ipso quod sapientes non fidunt probabilitati earum, non sunt in possessione probabilitatis; quinimo contra illarum probabilitatem insurgit præsumptio, & ideo illas esse dubiæ probabilitatis, dicendum est, ut tradidi in 3. part. Crif. Theol. tract. 4. Similiter opiniones sunt dubiæ probabilitatis, quæ sunt contra stylum curiæ; item illæ, quæ repetitis vicibus reijciuntur à Sacra Rota Romana, vel semper exulant à Tribunalibus Ecclesiasticis.

531. Affero ergo, quando circa valorem matrimonij sunt opiniones vere probabiles, id est, quæ communiter admittuntur à Doctoribus tamquam probabiles, versanturque circa valorem contractus pendentem à iure humano; tunc Ecclesia approbat prædictum valorem, ex quo resultat certitudo valoris matrimonij. Exempli gratia. Esse Patrinum in Baptismo est impedimentum dirimens propter cognationem spirituales. Et ita Patrinus nequit contrahere matrimonium validum cum matre baptizati iam vidua. Est opinio probabilis, & communiter admissa tamquam probabilis, id non

intelligi, quando sine solemnitate fit baptismus ob necessitatem, & periculum vitæ infantis baptizandi; de quo videndus est P. Thom. Sanch. lib. 7. de Matrim. disp. 62. num. 14. Affero ergo, esse certo validum Matrimonium illius Patrini in initum cum matre baptizati in tali casu necessitatis; quia Ecclesia tacite approbat matrimonium contractum sub ea opinione, quæ admittitur communiter tamquam verè probabilis.

532. Similiter est opinio recepta, probabilis, quæ docet, quando matrimonium contractum est in facie Ecclesiæ coram Parocho, & testibus, & postea advertitur impedimentum dirimens occultum, & tunc matrimonium (obtentâ dispensatione) debet denuo contrahi, posse illud denuo contrahi sine Parocho, & testibus. De quo videndus est P. Thomas Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 37. num. 3. Quam opinionem assero tacite approbari ab Ecclesiâ.

533. È contra vero (vt exemplum afferant opinionis non receptæ communiter vt probabilis, quam ideo dicendum est non approbari tacite ab Ecclesiâ) est opinio, quæ recensetur ab aliquibus inter probabiles, quod vbi petitur à Romano Pontifice dispensatio, vt consanguinei contrahant, tacita tamen copula, quæ prius intercessit, dispensatio est valida, & consequenter valet matrimonium virtute eius dispensationis contractum. Affero ergo, hanc opinionem non approbari ab Ecclesiâ, quia nõ admittitur vt practice probabilis, & non solum à Doctoribus, sed etiam ab omnibus Tribunalibus Ecclesiasticis rejicitur; & est contra stylum Curiæ, qui habet vim legis ex cap. *Quam graui.* de crimine falsi. Quomodo enim credemus, approbari ab Ecclesiâ opinionem, cui ipsa Ecclesiâ resistit modo dicto. Quare hæc opinio, quamvis sit speculative

probabilis, non licet eam ad praxim deducere, quia ex vna parte est opinio versans circa valorem Sacramenti, illaque minus tuta; ex alia vero non habet tacitam approbationem Ecclesiæ, quin potius manifestâ resistentiam.

534. Quod autem matrimonium in initu sub opinione recepta tamquam probabili habeat certum suum valorem, & sine periculo frustrationis, docent illi omnes Doctores, qui ex vna parte propugnant, opiniones probabiles circa valorem Sacramenti non posse deduci ad praxim, relictis tutioribus; & ex alia docent, in matrimonio posse praticari opiniones verè probabiles circa valorem illius: censent ergo, matrimonium non exponi frustrationi per hoc, quod celebretur sub opinione verè probabili; supponentes, cum illa opinione verè probabili coniungi principium certum, vnde valor Sacramenti fiat omnino certus. Hi sunt P. Thom. Sanch qui lib. 1. Sum. cap. 9. propugnat, non posse deduci ad praxim opinionem minus tutam circa valorem Sacramenti; & in libris de Matrimonio docet quam plurimas opiniones optimis fundamentis innixas, quæ versantur circa valorem Sacramenti, quæ ex se præcise non sunt tutiores, supponendo, quod ex alio capite fiunt omnino tuta, & sub illis remanet certus matrimonij valor. Et lib. 8. de Matrim. disp. 6. num. 18. ait: *Quando res non esset vere dubia, sed essent opiniones, quibusdam asserentibus, id esse impedimentum, alijs vero negantibus; si opinio negans esset vere probabilis, quamvis affirmans esset probabilior, posset ille sequens opinionem probabilem inire id matrimonium absque aliqua dispensatione.* Vbi fatis expresse denotat, non posse deduci ad praxim pro valore matrimonij opiniones qualicunque prædictas probabilitate, se quæ tutioris sint ex certitudine probabilitatis.

Sic

Suarez

535. Sic etiam P. Suarez tom. 3. in 3. part. q. 67. art. 8. in Comment. dub. vlt. loquens de cognatione spiritali Patrini, ait, non contrahi in baptisino, qui fit in necessitate absque solemnitate, cum hæc opinio non sit tutior pro Sacramento Matrimonij, qui prius docuerat, in Sacramentis semper tutiorem esse eligendam circa valorem. Quod etiam notare poteris in plurimis alijs Doctoribus, qui vtrumque docent, & tutiorem eligendam circa valorem Sacramenti; & posse in Matrimonio practicari opiniones quascumque vere probabiles.

Diana.

536. Sed præcipue Diana id expressit circa Matrimonium, 4. part. tract. 4. resol. 4. illis verbis. [Alia vero res sunt, quarum veritas à Summo Pontifice determinata existit, v.g. quod talis Confessarius habeat iurisdictionem, vel non... vel quod hic, vel talis contractus sit Matrimonium, vel non... Harum igitur veritas in indivisibili non consistit, sed iuxta opinionum varietatem multiplicatur. Vnde quando opinio probabilis adest circa earum valorem, tunc in ædificationem Ecclesie Summus Pontifex illam approbat, & Ecclesia tacite in his casibus præbet iurisdictionem; alias nimis conscientie grauarentur.]

537. Dices. Quod Ecclesia tacite approbet, vel est dumtaxat probabile, vel est omnino certum? Si primum dicatur, iam opinio probabilis de valore matrimonij fulcita approbatione etiam probabilis non potest dare valorem omnino certum Sacramento. Si vero dicatur, esse omnino certum, quod Ecclesia tacite approbat; opus est ostendere principium, ex quo id fiat certum.

538. Respondeo, propter hoc argumentum, semper disiderasse me, quod Authores, qui dicunt, Ecclesiam tacite approbare in ordine ad proximas has opiniones in ijs, quæ dependent

ab ipsa Ecclesia, designarent principium, sive radicem, vnde certa fieret hæc Ecclesie approbatio. Quare in præsentem conabor ostendere certitudinem huius veritatis de approbatione expressa, vel tacita contractus matrimonialis inuti sub opinione vere probabili circa ea, quæ sunt iuris Ecclesiastici.

539. Et ante omnia præmittendum est, quod huic assertioni non obstat obiectio, quod Ecclesia non habet potestatem immutandi materias, neque formas Sacramentorum; atque adeo non posse Ecclesiam immutare naturam contractus matrimonialis. Id, inquam, non obstat: nam Christus D. non decrevit, quinam contractus matrimoniales debeant esse validi; qui non: sed contractus matrimoniales validos Fidelium elevavit ad rationem Sacramenti. Vnde prius debet præsupponi, contractum esse validum, ut dicatur induere rationem Sacramenti. Quare dum Ecclesia irritat aliquem contractum matrimonialem (qualiter irritavit Tridentinum illum, qui fit sine Parocho, & testibus; & qualiter irritat eos omnes, quibus imposuit impedimenta dirimentia) non mutat materiam, neque formam Sacramenti; quia contractus, qui præsupponitur invalidus, numquam pertinuit ad materiam, neque ad formam Sacramenti. Et qui fuerit certo validus, certum est, illum pertinere ad essentiam Sacramenti. Si ergo ostenderimus principium certum, vnde certus fiat valor contractus inuti secundum opinionem vere probabilem; eodem modo reddetur certus valor Sacramenti. Ad statuendum ergo hoc principium assumemus aliqua, quæ certa admittuntur ab omnibus, & ab ipsa Ecclesia, ex quibus resultet, non mera probabilitas, sed certitudo pro valore matrimonij.

ARTI.

ARTICVLVS IV.

*Prima probatio à consuetudine
Ecclesiastica.*

SVMMARIVM.

Quomodo consuetudo habeat vim abrogandi leges humanas certas, aut probabiles? n. 540.

Quomodo etiam interpretur leges? n. 541.

Quam antiquum sit in Ecclesia decidere lites super valore matrimonij ex opinione probabili? n. 542.

Et quomodo sic etiam procedat Sacra Rota Romana? n. 543.

Consuetudo desumpta à Tribunalibus, quomodo habeat vim legis? n. 545.

Quam vsitatum sit consulere circa valorem matrimonij iuxta opiniones probabiles? n. 546.

An opinio recepta ab antiquo tempore ut probabilis assimiletur consuetudini? n. 547.

Praferendam esse opinionem, pro qua fiat consuetudo. n. 548.

Consuetudo desumpta ex opinione probabili maiorem vim habet in ijs, qua pertinent ad iurisdictionem. n. 549.

540. **S**I ostenderimus, esse consuetudinem Ecclesiasticam antiquissimam celebrandi contractum matrimoniale sub opinione vere probabili de carentia impedimenti dirimentis, saltem iuris humani, fiet manifestum, talem consuetudinem Ecclesiasticam esse sufficiens principium, ex quo maneat certus valor contractus matrimonialis. Patet istud assertum. Nam sicut consuetudo rationalis, & praescripta habet vim abrogandi legem humanam certam, ex cap. *Cum tanto* de consuet. Ita etiam habet

vim abrogandi leges humanas dubias, aut probabiles de impedimentis dirimentibus, in quantum necessarium fuerit eas abrogare: id autem praestat consuetudo (si haec datur) celebrandi matrimonium sub opinione probabili de carentia impedimenti dirimentis ex iure humano.

541. Praeterea sicut consuetudo interpretatur quaslibet leges, ex cap. *Cum dilectus*, de consuetudine, illis verbis: *Consuetudo est optima legum interpres*; Ita etiam haec consuetudo (si datur) interpretatur leges Ecclesiasticas de impedimentis dirimentibus: ita ut haec leges non habeant maiorem vim obligandi, quam ut colligitur ex ipsa consuetudine. Ubi notandum est, quod late ostendi in 2. part. Crif. Theolog. disp. 33. cap. 4. num. 20. & seqq. [Quando lata est lex, & de intelligentia illius dubitatur, ita standum esse consuetudini versanti in materia eius legis, ac si lex exprimeret illam ipsam interpretationem, quam dat consuetudo. Vnde fit, quod haec interpretatio, quam dat consuetudo, non est interpretatio coniecturalis, aut probabilis, sed interpretatio authentica, ut pote habens vim legis, ut exprimitur clarius in l. *Nam Imperator*. ff. de legib.] ita scripsi eo num. 20. lex autem: *Nam imperator*. sic decernit: *In ambiguitatibus, quae ex legibus proficiscuntur, consuetudinem, aut rerum perpetuo similiter iudicatarum auctoritatem, vim legis obtinere debere*. Si ergo interpretatio legis, quam dat consuetudo, habet vim legis; ita etiam haec consuetudo (si datur) de intelligentia impedimentorum dirimentium debet habere vim legis.

542. Quod autem re ipsa detur in Ecclesia haec consuetudo, sic ostenditur primo. Etenim antiquissimum est in Ecclesia, quod motis litibus super valore matrimonij recurratur ad iudices Ecclesiasticos, qui saepissime de-

cre-

reverunt, matrimonia, super quibus
lis movebatur, esse valida; ita quidem
factum est, & ita semper fiet: atqui
impossibile est, quod Iudices semper
habeant sententias evidentes, ex qui-
bus eliciant iudicium pro valore Ma-
trimonij; quis enim est Iudex ita il-
lustratus, qui pro quavis lite deciden-
da inveniat sententias evidentes? Quin
potius cum inveniunt opiniones pro-
babiles pro parte affirmativa, & pro
parte negativa valoris, iudicant pro
valore secundum meliorem, & melius
fundatam opinionem. Quid ergo est
hoc, nisi consuetudo antiquissima iu-
dicandi pro valore matrimonij ex
opinionibus vere probabilibus. Ergo
hæc consuetudo adiuncta opinioni
probabili extrahit valorem à probabi-
litate ad certitudinem, eodem modo
ac si lex adiungeretur opinioni proba-
bili, præcipiens talem opinionem ob-
servari.

543. Ostenditur secundo. Nam
Sacra Rota Romana in decisionibus
suis datis pro valore matrimonij vti-
tur opinionibus probabilibus. Enim
vero opinio multorum est, metum re-
verentialem dirimere matrimonium:
tamen opinio opposita, & si sit multo
probabilior, non videtur esse omnino
evidens, cum habeat contra se opinio-
nem multorum, & gravium docto-
rum. Igitur Sacra Rota Romana in
quadam decisione Tullensi Matrimo-
nij (quam affert Diana in fine par-
tis II.) in iudicio contradictorio deci-
dit pro valore matrimonij celebrati
inter D. Carolum Principis Valle-
montani filium primogenitum, &
D. Nicoleam Henrici Lotharingæ
Ducis filiam. Ad cuius matrimonij
valorem declarandum vtitur Sacra
Rota ea opinione probabiliori, in §.
*Et quidem, illis verbis: Solius metus re-
verentialis nulla ad effectum, de quo
agitur, sit habenda ratio, nisi sit qua-
lificatus minis, & verberibus, vel gra-*

violibus circumstantijs. Et deinde refert
Authores huius opinionis, & inter
alios P. Thomam Sanchez lib. 4. disp. ^{Sanchez}
6. num. 7. In ijs autem, quæ semel deci-
dit Sacra Rota, semper persistit: &
ideo ibidem citantur aliæ decisiones
eiusdem Rotæ. Ergo consuetudo est
Sacre Rotæ decidere pro valore ma-
trimonij iuxta opiniones probabiles. ^{Rot. Rom.}
544. Eadem Sacra Rota Roma-
na in quadam decisione Neapolitana
matrimonij data die 13. Martij ann.
1651., quam affert Diana in fine partis ^{Diana}
10., declarat validum matrimonium
inter D. Ioannam Mariam de Xart, &
D. Michaellem Vaex, Ducem de Ca-
famissima. Vbi pro nullitate allegaba-
tur, quod testes non fuerint specialiter
ad eum contractum vocati, neque ro-
gati; item quod contrahentes non fue-
rint à Parocho interrogati; præterea
quod Parochus invitus adfuerit ma-
trimonio, imo & quod intermisso
Missæ Sacrificio recesserit ab altari, eo
quod nollet præstare assensum tali ma-
trimonio; circa quæ omnia non desunt
opiniones doctorum pro nullitate ma-
trimonij: & Sacra Rota in ea decisio-
ne stat pro valore matrimonij iuxta
opiniones oppositas, quæ suffragantur
valori eius. Et citat Authores huius
partis faventis valori; & alias decisio-
nes eiusdem Rotæ pro eisdem opinio-
nibus favorabilibus valori.

545. Ostenditur tertio. Quia ea
lex *Nam Imperator.* proxime relata
affirmat, habere vim legis non solum
quæcumque *consuetudinem* (scilicet
rationabilem, & præscriptam) sed
etiam *rerum perpetuo similiter iudica-
tarum auctoritatem*: Consuetudo
enim, quæ desumitur à tribunalibus sic
perpetuo iudicantibus, habet firmio-
rem auctoritatem. Cum ergo tribu-
nalia Ecclesiastica consueverint iudi-
care de valore matrimonij ex opinio-
nibus vere probabilibus, dicendum
est, esse consuetudinem firmissimam
pro

Diana.

pro valore matrimonij ex opinionibus probabilibus contracti.

546. Ostenditur quarto. Nam ab antiquo tempore vſitatum eſt, viros ſapientes conſulere circa valorem matrimonij iuxta opiniones receptas tamquam vere probabiles: ergo negari non poteſt, eſſe talem conſuetudinem inter Fideles conſulendi circa valorem matrimonij iuxta opiniones receptas tamquam probabiles.

547. Confirmatur. Nam, vt optime obſervavit noſter Archiepiſcopus Hiſpalenſis Petrus de Tapia tom. 1. Cat. moral. lib. 1. quaſt. 8. art. 11. §. 3. nu. 9., opiniones, quæ ab antiquo tempore ſunt receptæ tamquam probabiles, aſſimulantur conſuetudini, illis verbis: *Longi temporis comprobatio (opinionis) aſſimilatur conſuetudini. Et traditioni, quæ in moralibus eſt magni ponderis probatio.* Ergo ſaltem illæ opiniones, quæ à longo tempore ſunt receptæ tamquam probabiles circa valorem matrimonij, æquivalent conſuetudini; quia ipſo longo vſu comprobata induere videntur rationem conſuetudinis; cum nihil aliud ſit conſuetudo, niſi vſus longo tempore comprobatus.

548. Confirmatur ſecundo ijs omnibus, quæ tradunt iuriſprudentes de conſuetudine in controverſijs, in quibus ſunt opiniones probabiles pro vtraque parte. Nam Cardinalis Dominicus Thuſcus tom. 2. verb. *Conſuetudo* conſul. 911. & 912. concludit circa opiniones controverſas, eam ſequendam eſſe, pro qua ſtat conſuetudo, pro qua citat Federicum de Senis conſil. 217. verſ. *Post iſtas*, cuius conſiſionis congerit plurima exempla. Ex quo fit, opinionem probabilem à probabilitate tranſire ad certitudinem moralem vi conſuetudinis. Sicut enim, ſi lex præcipiat, talem opinionem amplectendam eſſe iam praxis talis opinionis, tranſit à probabilitate ad certitudinem obligationis; ita ſimiliter dicendum

eſt, quando conſuetudo talis eſt, vt habeat vim legis.

549. Hæc aſſertio de conſuetudine celebrandi matrimonia iuxta opinionem probabilem receptam vt talem, habet maiorem vim in ijs, quæ pertinent ad iurisdictionem, v.g. Parochi, & Vicarij Episcopali ad aſſultendum matrimonio; quia conſuetudo dat iurisdictionem, vt conſtat ex ijs, quæ dixi ſupra.

ARTICVLVS V.

Secunda probatio ex reſponſione, quam dedit SS. D. Urbani VIII.

SVMMARIVM.

Reſertur controverſia orta ex difficultatibus Matrimoniorum, quæ contrahere deberent infideles converſi ad fidem. n. 551.

Reſertur conſultatio Ioannis de Lugo, qua conſuluit de his Verbanum VIII. n. 552.

Quid Urbanus reſponderit. n. 553.

Quomodo ex reſponſione Urbani conſtet valorem Matrimonij eſſe certum celebrati iuxta opinionem vere probabilem. n. 554.

550. **M**agna videtur eſſe confirmatio huius doctrinæ reſponſio SS. D. Urbani VIII. pro matrimonio Indorum Neophytorum, quam reſert P. Nicolaus del Techo in *Historia Paraquariæ* impreſſa Leodij an. 1673. lib. 10 cap. 15, vbi ſic narrat.

551. [Guaranæ gentis primores ſolebant tot pellices alere, quot eorum libido, & auctoritas à popularibus ſuis impetrabat: nec aliud erat maius capeſſendæ religionis noſtræ impedimentum, quam cum monerentur vnica vxore Chriſtianos ex lege Diui-

Diuina contentos esse debere. Accessit huic obstaculo nimia quorundam Sociorum religiositas, eiusmodi homines ad primam vxorem adigere volentium. Alij, dempto scrupulo, religionem Christianam incuntibus, quaeumque vellent, ex pellicibus pro vxore permittebant. Ob earum opinionum diversitatem inde natam, quod Doctores scholastici de ea re inter se dissentiant, ad summum legunt interpretem recursum est, & Ioannes de Lugo, post modum Cardinalis, rem totam his verbis Urbano VIII. Pontifici Maximo exposuit.

Sanctissime Pater.

552. **I**N Prouincia, & Regno Parauaria in India Occidentali maxima difficultas suboritur in conversione infidelium ad fidem nostram, quando aliqui ex ministris volunt illos cogere ad recipiendum, & retinendum primum coniugem, quem in infidelitate habuerunt: gens quippe ex innata barbarie passim coniuges (si vere coniuges dicendi sunt) dimittunt, non aliter, quam nostri famulas, vel famulos: & hoc solum quia con ux infirmatur, nec coquere cibos potest, aut vestes consuere, vel domus curam habere, vel quia iam senescit. Imo frequenter non vnam solum vxorem accipiunt, sed simul eum ea omnes eius filias, vel sorores, si quas habet: ex quibus postea donat amicis aliquam, vel famulo in gratiam obsequij, quam postea repetit, si famulus discedat. Alijs sola loci mutatio causa est deferendi coniugem, ne eam secum ferant. Itaque plerique putant, non esse saltem communiter apud illos verum matrimonium, sed concubinatum; atque ideo permittunt, quod coniugem baptizatum accipiant, quando ad fidem convertuntur. Alij tamen scrupulum habent, & cogunt eos ad repeten-

dum primum coniugem, ex quo magna incommoda sequuntur. Primo, quod multi hoc terrore Baptismum averfantur. Secundo, quod mentiuntur dicentes se nullum alium coniugem habuisse, & mala fide cum alio contrahunt. Tertio, quod fingunt se repetere primam vxorem, sed re vera aliam habent, nec de prima curant. Quarto, quod frequenter difficillimum est primam agnoscere, quia vix recordantur in tanta multitudine, quae fuerit prima, & illa inventa oportet rursus inquirere, an illa prius habuisset viros; & rursus de ijs viris, an prius alias habuissent. His accedit, quod frequenter in ijs coniugijs non vrantur signo aliquo externo speciali, diverso ab eo quo concubinam ad hebdomadam, vel mensem accipiunt; quare saepe non invenitur signum externum expressivum consensus ad Matrimonium requisiti. Unde attenda eorum praxi, & consuetudine, multi pij, & docti viri putant communiter, non fieri apud ipsos verum contractum Matrimonij. Ceterum ad tollendos scrupulos, & dubia, & ad hoc gravissimum impedimentum auferendum illius gentis conversionis ad fidem, a Sanctitate Vestra humiliter petitur, vt quandoquidem iuxta Doctorem virorum doctrinam Sedes Apostolica ex gravi causa potest aliquando Matrimonium infidelium dissolvere, pro vt Sanctitas Vestra declaravit in Brevi suo expedito die vigesima Octobris anno 1626. & rursus in alio simili die decima septima Septembris anno 1627. his verbis: *Nos attendentes huiusmodi infidelium Matrimonia non ita censi, quin necessitate suadente dissolvi possint, &c.* Et quidem in hoc gravissima causae sunt, imo necessitas ad conversionem illorum infidelium; dignetur Sanctitas Vestra ex benignitate Apostolica concedere Provinciali Societatis IESV facultatem, vt ipse, & ij ex Societate,

A a qui-

quibus ipse conversionem gentis demandaverit, & communicandum censuerit, possit, occurrente casu, & facto examine, & manente dubio de valore prius Matrimonij in infidelitate facti, vel magna difficultate inveniendi veritatem, vel magna difficultate repetendi primum coniugem iam dimissum, possint, inquam, ad conversionem faciliorem reddendam, vel ad conversorum manutentionem in fide, & obedientia legum Ecclesiasticarum, dispensare cum eiusmodi conversionis, ut possint post baptismum contrahere verum matrimonium in facie Ecclesie. Hoc enim modo Sanctitas vestra infidelibus illis aditum ad Ecclesiam patefaciet, quem demon occludere conatur. Provt de Vestra Sanctitatis benignitate sperare lubet, quam Deus] &c.

553. Urbanus VIII. in dicto Sapientum virorum super ea re, consulto, pronunciavit, non videri sibi, speciali sua dispensatione opus esse, sed vbi Doctorum sententia *Vtrimque probabiles* intercederent, *sequerentur opiniones pro conditione locorum, ac hominum Barbaris favorabiliores*, salva interim vtriusque partis autoritate, *finerent doctis hominibus sentiendi libertatem*. Constans igitur Sociorum plerorumque in his terris degentium opinio praxi confirmata fuit, horum Barbarorum Matrimonia ob rationes supra relatas nulla esse, & posse Barbaros ad fidem conversos quamcumque baptizatam, reiectis alijs, in coniugem sumere. Quamquam eam semper adhibuere cautelam, quam rei gravitas postulabat. J. Huc vsque P. Nicolaus del Techo in sua Historia.

554. Ex quo Urbani VIII. responso clare inferitur, licitum esse, quod in matrimonijs contrahendis possint deduci ad praxim opiniones ijs barbaris favorabiliores, quæ, si favorabiliores sunt, utique sunt minus

tuta. Manent tamen omnino tute ex principijs certis, quæ superadduntur. Quo modo ergo hoc responsum Urbani concilietur cum damnatione huius primæ propositionis, ex dictis, & ex dicendis facile est intelligere. Ex dictis quidem. Nam cum detur consuetudo ineundi matrimonium, & iudicandi de valore illius iuxta opinionem vere probabilem, & communiter receptam ut talem, quæ consuetudo habet vim legis, inde est, quod talis consuetudo habeat vim reddendi certum valorem matrimonij.

555. Item ex constitutionibus Ecclesie causa matrimonij est favorabilis. Nam si dicamus, Ecclesiam favere velle matrimonijs non solum contractis, sed etiam contrahendis: & ex dispositione Ecclesie, ea impedimenta non dirimere, quando pro vtraque parte est vera probabilitas, id bene componitur, quod Sacramentum non exponitur frustrationi. Talis enim Ecclesie dispositio faciet, contractum esse certo validum, & praxim omnino tutam.

ARTICVLVS VI.

Tertia probatio ex eo quod causa matrimonij ex dispositione Ecclesie sit favorabilis.

SVMMARIVM.

Causa matrimonij est favorabilis. n. 556.

Causa favorabilis est amplianda n. 557.

Causa favorabilis amplianda est ad casus dubios. n. 558.

Etiam ad dubios positive. n. 559.

An opinio vnius singularis Doctoris prevaleat in causa favorabilis? n. 560.

Quomodo in varietate opinionum ea, quæ favorabilis est, moveat tertia quoad

praxim.

praxim. n. 591.

Quomodo valor Matrimonij maneat certus, quando contrahitur iuxta opinionem probabilem? n. 562.

Quomodo in dubio in causa favorabili opinio adversa sit rejicienda? n. 563.

Matrimonium certo validum in ratione contractus, etiam est certo validum in ratione Sacramenti. num.

564. Confirmatio ex cap. final. de sententia, & re iudicata, n. 565.

556. **P**robatur tertio nostra conclusio. Nam in Sacris Canonibus causa Matrimonialis est favorabilis. Ut patet ex cap. fin. desent. & re iudicat. Vbi dicitur: *Duobus Iudicibus, ut accepimus, diversas sententias proferentibus, si ex iurisdictione ordinaria processerunt, tenet pro reo, non pro Actore sententia, nisi in causa favorabili, puta Matrimonio, libertate, dote seu testamento, pro ipso (actore) fuerit promulgata.* Et cap. *Ex litteris* de Probat. deciditur inter probationes æquales, iudicem stare debere pro reo, *Præterquam in liberali causa.* Vbi glossa verb. *Liberali.* ait: *In causa Matrimoniali.* Et ita docet P. Thomas Sanchez lib. 1. de Matrimon. disp. 18.

num. 5. & apud ipsum Ioannes Andr. Ostiensis, Antonius, Ancharranus, Henricus, Alexander de Nevo, Præpositus, Cardinalis, Abbas, Alciatus, Angelus, Sylvester, Tabiena, Armilla. Menochius, Brunellus, Alexander Carrerius, Antonius Cucus, Ungarellus, Maschardus.

557. Materiam favorabilem latissime interpretandam esse, & ampliandam constat ex Regul. 15. de Regul. Iuris in 6., vbi præscribitur, odia esse restringenda, & favores ampliandos. Et ita tradunt omnes communiter iuris interpretes, ac Theologi omnes.

558. Præterea materiam favorabilem ampliandam esse, & extendendam ad casus dubios, omnes similiter Theologi, & iuris interpretes affirmant. Et ratio est clara. Nam ad casus certos extenditur tam materia odiosa, quam favorabilis: vnde si hæc ampliatur, & illa restringitur, id non debet esse in ordine ad casus certo comprehensos, sed in ordine ad illos, de quibus dubitatur. De quo videndus est P. Thomas Sanch. lib. 8. de Matrimon. disp. 2. & lib. 4. Summ. cap. 44. num. 3.

559. Non solum amplianda est materia favorabilis ad casus dubios negative, id est, ad eos, qui levi, vel nullo fundamento nituntur, sed etiam ad casus dubios positive, id est, quorum dubium procedit ex varietate opinionum probabilium. Quod late ostendi in 1. part. Crif. Theolog. disp. 17 cap. 2. vbi (in materia immunitatis Ecclesiasticæ, quæ favorabilis est) plures Doctores, citatis eorum verbis, allegavi, nempe Suarium lib. 4. contra Regem Angliæ cap. 34. num. 4. & tom. 2. de Religione tract. 6. de Voto lib. 6. cap. 26. num. 6. P. Thom. Sanchez lib. 4. Summ. cap. 44. n. 3. & lib. 8. de Matrimon. disp. 2. num. 1. & lib. 4. Summ. cap. 40. n. 26. & tom. 1. Consilior. lib. 2. cap. 4. dub. 55. n. 31. Antonium Diana part. 6. tract. 1. resolut. 30. fin. vbi pro eadem sententia citat Alexandrum Sperellum, Carolum Maranta, Farinacium, & Giurbam. Quod etiam fufus docuit ipse Diana part. 5. tract. 1. resolut. 23. vbi præter allegatos citat Ioannem Soufam, & Rotam Romanam in vna Veneta census anni 1606. & 1. part. tract. 2. resolut. 65. vbi pro eadem allegat Felinum, Decianum, Hondedum, Vellerum, & Mainardum. Ibidem etiam citavi Valenzuelam adversus Venetos part. 1. num. 43. & Thomam del Bene tom. 2. cap. 16. dub. 9. sect. 14. num. 12. Antonium Soufam in

lib. 4. Summ. cap. 44. n. 3. & lib. 8. de Matrimon. disp. 2. num. 1. & lib. 4. Summ. cap. 40. n. 26. & tom. 1. Consilior. lib. 2. cap. 4. dub. 55. n. 31. Antonium Diana part. 6. tract. 1. resolut. 30. fin. vbi pro eadem sententia citat Alexandrum Sperellum, Carolum Maranta, Farinacium, & Giurbam. Quod etiam fufus docuit ipse Diana part. 5. tract. 1. resolut. 23. vbi præter allegatos citat Ioannem Soufam, & Rotam Romanam in vna Veneta census anni 1606. & 1. part. tract. 2. resolut. 65. vbi pro eadem allegat Felinum, Decianum, Hondedum, Vellerum, & Mainardum. Ibidem etiam citavi Valenzuelam adversus Venetos part. 1. num. 43. & Thomam del Bene tom. 2. cap. 16. dub. 9. sect. 14. num. 12. Antonium Soufam in

Aa 2 Bul

Th. Sane.
Io. And.
Ostiens.
Anon.
Anchar.
Henric.
Nevo.
Præposit.
Cardin.
Abbas.
Alciat.
Angel.
Sylvest.
Tabiena.
Armill.
Menech.
Brunel.
Carrer.
Cucus.
Ungarell.
Maschard.

Th. Sane.

Suarez.

Th. Sane.

Diana.

Sperell.

Marant.

Farin.

Giurb.

Diana.

Soufa.

Rot. Rom.

Felin.

Decian.

Honde.

deum.

Vellet.

Mainard.

Valenz.

Thom. del.

Bene.

Ostiens.
Ioã. And.
Felin.
Marth.
Pelliz.
Fagund.
Baldel.

Bullam Cœnæ disp. 76. n. 5. vbit citat Ostiensem, & Andræam in cap. *Rursus*, Qui Clerici, vel voventes, & Felinum in cap. 1. de Constitutionibus, & Martham de iurisdic. 4. part. centur. 2. casu 164. num. 1. citavi etiam P. Pellizarium tom. 2. tract. 8. cap. n. 142. & P. Fagundez lib. 4. de Iust. cap. 10. num. 10 P. Baldellum tom. 1. lib. 5. disp. 39 n. 1.

560. Quod adeo verum est, vt quando agitur causa de valore Matrimonij, quia hæc est favorabilis, opinio vnius singularis Doctõris probabili ratione innitentis, stans pro valore præferenda est sententiæ plurimorum, nisi textu aperto, aut ratione evidenti innitantur. Ita enim docet P. Thom

Th. Sanc.

Ostiens.

Ioã. And.

Antonin.

Anchar.

Enric.

Nevo.

Præposit.

Felin.

Dec.

Barbat.

Veroi.

Rosella.

Ani Gab.

Menoeh.

Cuc.

Navarr.

Cast. Pal.

Matchar.

Villalob.

Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 18. n. 7. & apud ipsum Ostiensis, Ioannes Andræas, Antonius, Ancharranus, Enricus, Nevo, Præpositus, Felinus, Decius, Barbatia, Veroius, Rosella, Antonius Cuccus, & Navarrus. Et observat P. Thomas Sanchez, id in utroque foro intelligendum esse. Et præter citatos idem tradit P. Castro Palao tom. 1. tract. 1. disp. 2. punct. 1., & apud ipsum Maschardus, & Villalobos. Et hoc totum tradidi ea disp. 17. citata cap. 5. num. 41.

561. Hinc fit, quod quando est varietas opinionum, & supervenit regula de favore ampliando, ita amplectenda est opinio, quæ favet matrimonio, Immunitati, & cuicumque materiæ favorabili, vt remaneat omnino certa quoad præxim ex præfata Regula de favore ampliando: & opinio adversa matrimonio maneat quoad præxim improbabilis. Quæ assertio ex dictis evidens est.

562. Ex dictis constat, dicendum esse, quoties Matrimonium contrahitur iuxta opinionem vere probabilem, valorem matrimonij manere certum. Etenim causa favorabilis certissime ampliatur ad casus dubios, etiam si dubium procedat ex varietate opinio-

num, vt constat ex proxime dictis: sed quando est opinio probabilis pro valore Matrimonij, & alia probabilis pro nullitate, est dubium ortum ex varietate opinionum, & matrimonium est causa favorabilis: ergo causa matrimonij certissime amplianda est ad casum, in quo est opinio probabilis pro valore, & alia opposita pro nullitate. Et quid est, quod causa matrimonij certissime amplectitur ad casum, in quo est opinio pro valore, nisi quod valor maneat omnino certus. Nam cum dispositio iuris faciat decisionem certam, inde est, quod Regula 15. de favore ampliando, faciat decisionem certam de valore matrimonij, vt pote materiæ favorabilis.

563. Confirmatur primo. In dubio iuris ex Regula 15. de favore ampliando, opinio favorabilis est amplectenda, & opinio opposita reiicienda: sed si opinio adversa est probabilis, non est reiicienda, nisi propter decisionem certam in contrarium: ergo resultat dispositio certa contra nullitatem matrimonij, & pro valore eius.

564. Confirmatur secundo. Nam vbi contractus matrimonij est certo validus, in ratione Sacramenti est certo validus: sed vbi est dubium iuris de impedimento dirimenti, etiam ortum ex varietate opinionum, contractus Matrimonij in ratione contractus est certo validus: ergo etiam in ratione Sacramenti. Probatur minor. Est enim inter iurisprudentes velut axiomam multis textibus confirmatum, in dubio iuris semper standum esse pro valore actus. Videantur P. Thomas Sanchez lib. 3. de Matrim. disp. 35. num. 19. & alijs in locis, & Antonius Gomez in legem 42. Tauri. num. 3. & 4. ergo in quolibet dubio iuris contractus Matrimonij censendus est certo, & evidenter validus.

565. Confirmatur tertio. Nam in cap. finali supra relato de sent. &

Th. Sanc.

Gomez.

re

re iudicat. statuit Pontifex, duobus iudicibus diversas sententias proferentibus ortas ex iurisdictione ordinaria, tenet sententia pro valore matrimonij. Vbi supponit Pontifex, ex illis duabus sententijs non esse vnam evidenter iustam, & alteram evidenter iniquam; nam si tales forent non pro causa favorabili standum esset; sed pro iure evidenti. Supponit ergo Pontifex, utramque sententiam esse probabilem, & probabiliter, atque prudenter latam. Tum sic: quamvis utraque sententia sit probabilis, Pontifex decedit, præferendam esse eam, quæ versatur circa valorem Matrimonij, & quamlibet materiam favorabilem: ergo ex decisione Pontificis materia favorabilis, atque adeo valor Matrimonij, extenditur non solum ad causam utrinque dubiam, sed etiam ad causam probabilem. Vide multa alia argumenta, quæ pro hac assertionem instruxi in 1. part. Crif. Theol. disp. 17. & disp. 19. cap. 7.

ARTICVLVS VII.

Præoccupatur responsio, quæ exhiberi potest duplici argumento factò, & confutatur.

SUMMARIVM.

An regula de favore ampliando intelligatur solum de contracto, non autem de contrahendo. n. 566 & seqq.

Sententia data pro valore Matrimonij contracti eadem debet esse pro valore contrahendi sub eisdem circumstantijs. n. 568.

Quam sententiam dedit Sacra Rota pro valore Matrimonij. coram Parocho invito, eandem daret, si lis moveretur de contrahendo. n. 569.

Item quam dedit de valore Matrimonij contracti cum metu reverentiali, eandem daret ante contractum. n. 570.

Responsio Urbani VIII. circa Matrimonia infidelium, qui convertuntur, loquitur de contrahendis. n. 571.

Consuetudo fert, ut iudex proferat sententiam pro valore Matrimonij contrahendi iuxta opinionem probabilem. n. 572.

Vbi dubitatur de valore dispensationis ante contractum, non semper habet iudex opinionem evidentem. n. 573.

Vbi contractus, postquam factus est, evadit validus, in ipso fieri est validus. n. 574.

Contractus, qui in fieri fuit invalidus, non est, unde revalidetur, si sint eadem circumstantiæ. n. 575.

Non componuntur hæc duo, & quod matrimonium in fieri exponatur frustrationi, & quod iam contractum sit certo validum. n. 576.

Impedimentum, quod non dirimit Matrimonium contractum, non dirimit contrahendum. n. 577.

Quæ dicta sunt de impedimento dirimenti, dicenda sunt de dispensatione, proportionem servata. n. 578.

566. **A**D argumentum supra factum de consuetudine contrahendi matrimonium ex opinione vere probabilis; & ad proxime factum ex Regula de favore ampliando, respondebit aliquis, utroque argumento probari intentum de Matrimonio contracto, secus de contrahendo. Censura autem huius primæ propositionis præscribens in Matrimonio, sicut in cæteris Sacramentis, non esse utendum opinione probabilis, relicta tutiori, non habet locum in matrimonio iam contracto, sed in contrahendo, sive in ipso fieri celebrationis Matrimonij.

Hæc

567. Hæc tamen responsio confutatur primo. Et supponamus, esse opinionem communiter receptam tanquam probabilem de nullitate talis impedimenti dirimentis; cum sit etiam opinio probabilis opposita de existentia talis impedimenti. Supponamus etiam, quod super Matrimonio iam contracto movetur lis ex tali impedimento coram iudice Ecclesiastico; & quod hic censens probabilior opinionem de nullitate impedimenti declaravit Matrimonium esse validum.

568. Tum sic: in intelligibile est, quod sententia declaratoria valoris Matrimonij iam contracti, si eadem & in eisdem circumstantijs ferretur a iudice ante contractum, dicenda esset continere errorem. Nam dum eadem sunt circumstantia, idem debet esse, iudicium de valore. Si autem non liceret iudici uti opinione illa probabiliori ante contractum, erraret Iudex, dum illa vteretur.

569. Quod argumentum ut dilucidius procedat, exemplis confirmandum est. Primo. Nam (ut supra retuli art. 4.) Sacra Rota in quadam Neapolitana Matrimonij declaravit, validum fuisse illud Matrimonium, licet Parochus ad fuerit invitus; quamvis sit opinio aliquorum doctorum (quam refert P. Thomas Sanch. lib. 3. de Matrim. disp. 39. num. 7.) esse invalidum Matrimonium, cui assistit Parochus invitus. Inquiri ergo, si ante Matrimonium contractum, deberet Sacra Rota decidere, an validum futurum esset Matrimonium, cui assisteret Parochus invitus; quid respondere deberet? Sane cum non solum in ista, sed in multis alijs decisionibus ibidem citatis Sacra Rota deciderit, esse veram opinionem de valore Matrimonij coram Parocho invito, incredibile est, quod aliter deciderat, ante contractum. Si ergo co-

dem modo decideret ante contractum, id quidem provenit, ex eo quod opinio probabilis de valore sit certior, tum ex consuetudine, quam ostendimus art. 4. Tum ex Regula de favore ampliando, ut diximus art. 6.

570. Secundum exemplum est id, quod retuli art. 4. ex Sacra Rota Romana, quæ in quadam Trullensi Matrimonij deciderit, illud Matrimonium fuisse validum, non obstante quod allegabatur ex adverso metus reverentialis in vno contrahentium. Et quamvis sit opinio multorum

(quos citat P. Thom. Sanch. lib. 4. de Matrim. disp. 6. à num. 4.) sufficere solum metum reverentialem ad annullandum matrimonium; ex opposita opinione Sacra Rota deciderit validum. Est autem mihi incredibile, quod si ante Matrimonium contractum interrogaretur Sacra Rota, [An si illud Matrimonium contraheretur, evaderet validum?] responsura sit aliter, ac deciderit circa Matrimonium iam contractum. Quare certitudo, quæ illi opinioni probabiliori accrescit circa Matrimonium contractum, tum ex regula de favore ampliando, tum etiam ex responsione Urbani VIII. relata art. 5. eodem modo accrescit illi opinioni probabiliori circa Matrimonium contrahendum.

571. Confutatur secundo. Nam responsio Urbani VIII. relata artic. 5. expresse suadet, ut pro Matrimonij infidelium, qui convertuntur ad Fidem, contrahendis, eligantur opiniones probabiles eis Matrimonij favorabiles: ergo is favor Matrimonij non solum est pro Matrimonij contractis, sed etiam pro contrahendis.

572. Confutatur tertio eadem responsio. Nam ante contractum Matrimonium occurrere solent Iudici Ecclesiastico graves difficultates

Sanch.

difficultates circa valorem dispensationis prævis requisitæ, aut commisionis dispensandi, quam dat Pontifex Vicario Generali Episcopi. Tum sic. A valore dispensationis circa impedimentum dirimens pendet valor Matrimonij, si enim Breve Pontificium est subreptitium, Matrimonium virtute eius dispensationis celebratum, est nullum: & tamen consuetudo recepta fert, quod ferat sententiam Iudex Ecclesiasticus ex opinione probabili, vt quotidie experimur: ergo datur consuetudo, quod Iudex Ecclesiasticus ferat sententiam circa valorem Matrimonij ex opinione probabili.

573. Confirmatur. Eset enim onus intolerabile iudici Ecclesiastico, quod in causa, in qua dubitatur de valore dispensationis, deberet invenire semper sententiam evidentem, ex cuius directione causam decidat; aut debeat decidere semper pro nullitate dispensationis, quantumvis pro eius valore detur opinio recepta communiter tamquam probabilis, quæ, vt suppono, debet esse probabilior iuxta damnationem secundæ propositionis factam in hoc decreto. Et fortasse propter hanc difficultatem impulsus sunt iudices Ecclesiastici eam consuetudinem inducere iudicandi pro valore dispensationum iuxta opiniones taliter probabiles.

574. Confutatur quarto. Nam qui facit contractum, qui, postquam factus est, evadit validus, in ipso fieri facit contractum validum: sed Matrimonium contractum iuxta opinionem vere probabilem, postquam contractum est, est validum, & per sententiam iudicalem (saltem ultimam latam in Sacra Rota) declaratur validum; ita vt resultet certitudo moralis de valore, vt patet in exemplis positis in 1. argumento: ergo in ipso fieri facit contractum Matrimoniale validum. Consequentia legitime infertur;

& minor patet ex dictis. Maior autem constat ex eo, quod implicatio est in terminis, quod contractus in fieri non sit validus, & postea reddatur validus sine nova dispensatione.

575. Confirmatur primo. Nam contractus, qui in fieri fuit invalidus, nullum aliud habet principium, vnde revalidetur, si concurrant eadem circumstantiæ. Loquimur enim in hypothesisi, in qua non est habita denuo dispensatio. Ergo si iam contractum est validum, etiam in ipso fieri fuit validum.

576. Confirmatur secundo. Nam hæc duo impossibilia sunt, & quod coniuges contrahentes secundum opinionem probabiliorem; & minus tutam, exponant Sacramentum frustrationi; & quod Matrimonium ipsum iam contractum censetur certo validum; hæc enim duo opponuntur, sicut contingenter verum, & certum: sed Matrimonium iam contractum iuxta eam opinionem probabiliorem censetur certo validum, & tale esse declaratur à Sacra Rota, vt in exemplis supra relatis: ergo cum hoc impossibile est, quod Matrimonium in fieri, dum contrahitur secundum eam opinionem probabiliorem, exponatur frustrationi. Ommitto multas alias confirmationes, quæ efformari possunt iuxta regulas artis syllogisticæ.

577. Confutatur quinto. Id, quod non est impedimentum dirimens respectu Matrimonij iam contracti, non potest esse impedimentum dirimens respectu Matrimonij contrahendi, iuxta versiculum apud omnes celebratum, illum quidem postremum inter versiculos de impedimentis, scilicet: *Hæc socianda vetant connubia, facta retractat*. Id, quod etiam constat ex communi sententia omnium Theologorum, & iurisprudentium: sed ex constitutionibus Ecclesiæ, in quibus statuitur

tuitur favores esse ampliandos, & causam Matrimoniale esse favorabilem, infertur, quod in dubio invincibili proveniente ex varietate opinionum circa impedimentum dirimens, ius Ecclesiasticum aufert (falem virtualiter) impedimentum illud dubium aut probabile in Matrimonio iam contracto: ergo eodem modo aufert illud in Matrimonio contrahendo, aut in fieri; alioquin diversa essent impedimenta pro Matrimonio contracto, & pro contrahendo.

578. Idem, quod diximus de varietate opinionum circa impedimentum dirimens iure Ecclesiastico, dicendum etiam est, quando adest varietas opinionum, vere probabilium circa valorē dispensationis in impedimento dirimanti certo. Quia cum Ecclesia intendat favere Matrimonio in illis, in quibus potest, & ea dispensatio pertineat ad potestatem Ecclesie, in tali dubio positivo invincibili eius dispensationis certum esse debet, quod favore Matrimonij standum sit pro valore dispensationis, maxime attempta vi consuetudinis præscriptæ, de qua locuti sumus art. 3.

ARTICVLVS VIII.

Præcluditur responsio alterius instantiæ.

SUMMARIVM.

Ratio dubitandi ex titulo possessionis. n.

579.

Matrimonium ex sola possessione non declaratur validum, sed manentur. n. 580.

Possessio habet locum etiam in odiosis. n.

581.

Item assert præsumptionem pro valore Matrimonij, non certitudinem. n. 582.

Possessio non est sufficiens ad ferendam sententiam in articulo proprietatis. n. 583.

579. **F**ortasse replicabit aliquis, verum esse, quod eodem iudicio censenda sunt Matrimonium contractū, & contrahendū, dum in contracto non attenditur denuo alia circumstantia, ratione cuius aliter censetur de Matrimonio contracto, ac de contrahendo. Hæc autem circumstantia est possessio, aut quasi possessio, ex regula generali, quod in dubio melior est conditio possidentis. Vnde fit, quod cum in matrimonio contrahendo non detur ea possessio, & illa inveniatur in matrimonio iam contracto; in dubio standum sit pro contracto, & non pro contrahendo.

580. Hæc tamen responsio refellitur primo. Nam ex sola possessione matrimonium non redditur, nec declaratur validū, sed manentur: atqui matrimonium celebratum iuxta opinionem probabilem à Sacra Rota declaratur validum; nempe celebratum ex solo metu reverentiali, aut coram Parocho invito, ut constat ab exemplis supra relatis: ergo non declaratur validum propter possessionem, sed propter rationes supra ponderatas.

581. Refellitur secundo. Nam possessio habet locum tam in odiosis, quam in favorabilibus: ergo cum Ecclesia declarat, matrimonium esse favorabile; & ratione huius favoris Iudices ferunt sententiam pro valore matrimonij, aliquid amplius concedunt matrimonio, præter ius possessionis. Sed hoc amplius non potest esse aliud, nisi quod ex regula de favore ampliando censeatur certo validum, & si celebratum iuxta opinionem ve-

re probabilem: ergo ex favore, & non ex possessione censetur certo validum.

582. Refellitur tertio. Nam hæc quasi possessio solum affert præsumptionem pro valore matrimonij, & consequenter solum superaddit quoddam genus probabilitatis pro valore: si ergo ex hac sola probabilitate (dato, & non concessio) Matrimonium contractum declaratur validum: quare etiam propter probabilitatem veram opinionis, quamvis deficiat, aut non attendatur hæc præsumptio possessionis, non sufficiet ad declarandum valorem Matrimonij in ipso fieri, maxime accedente regula de favore ampliando, & consuetudine præscripta.

583. Refellitur quarto. Nam possessio non est sufficiens ad ferendam sententiam in articulo proprietatis: at quando movetur lis circa valorem Matrimonij, movetur circa articulum proprietatis: ergo possessio non est sufficiens ad ferendam sententiam circa valorem Matrimonij. Cum ergo Sacra Rota declararet validum Matrimonium celebratum iuxta opinionem vere probabilem, non autem evidentem, ut in exemplis art. 4. propositis, & inde maneat moraliter certum, id Matrimonium esse validum, & ex sola possessione non sit certo validum, sit, Matrimonium contractum non declarari validum ex sola possessione, sed ex alijs capitibus supra traditis.

ARTICVLVS IX.

An doctrina tradita intelligenda etiam sit in dubio positivo circa impedimenta iure Divino, aut naturali dirimentia? Circa quam questionem præmittuntur aliqua.

SYMMARIVM.

*Ratio dubitandi. n. 585.
 Quid sit dubium negativum, & quid positivum? n. 586.
 Cum motivo probabili potest componi dubium, non vero cum assensu probabili. n. 587.
 Motivum probabile non cogit intellectum ad assensum. n. 588.
 Intellectus non potest assentiri obiecto propter motivum probabile, nisi accedat inclinatio voluntatis. n. 589.
 Quid sit dubium vincibile, quid invincibile? Et quid sit dubium practicum, quid speculativum? n. 590.*

584. **H**ucusque locuti sumus de certitudine valoris Matrimonij in dubio positivo orto ex varietate opinionum circa impedimenta dirimentia iure humano. Restat modo eandem questionem insituere in casibus quibus in dubium ex varietate opinionum procedit circa impedimenta iure Divino, aut naturali præscripta.

585. Et forrasse videbitur alicui, eam doctrinam bene intelligi circa impedimenta inducta iure Ecclesiastico, circa quæ Princeps Ecclesiasticus potest disponere pro suo arbitrio; ceterum circa impedimenta, quæ dirimunt iure naturali, & Divino, etiam si sit varietas opinionum circa illa, videretur difficile intelligere, quomodo possit Ecclesia disponere?

586. Pro cuius rei claritate, præmittendum est primo, dubium aliud esse negativum, & aliud positivum. Dubium negativum est, cum nulla ratio alicuius momenti apparet ex alterutra parte contradictionis. v. g. cum dubito, an crines Adami fuerint rubri, neque pro parte affirmativa, neque pro negativa invenio rationem assentiendi, tunc habeo dubium negativum.

Bb

Dubium

Dubium positivum est, quod oritur ex varietate opinionum probabilium vtriusque pugnantium.

587. Huic explicationi de quid ditate dubij positivi, & negativi, quæ communis est Theologis, & Philosophis, adversatur Caramuel in Theol. fundament. num. 1888., vt retuli in 1. part. Cris. Theolog. disp. 6. cap. 5. qui existimat, vbi adfunt rationes probabiles, non posse dari dubitationem, sed solam probabilitatem. Quantam passus fuerit æquivocationem, ibi ostendi. Etenim cum assensu probabilis componi non potest dubitatio; quia dubitatio est suspensio assensus in vtramque partem contradictionis, assensus autem, & suspensio assensus non sunt composibiles. Potest autem dubitatio reperiri inter motiva vtriusque probabilia; quod contra Caramuelem multis demonstrationibus ostendi cap. 5. citat.

588. Et modo breviter probatur ex ibi dictis. Primo. Nam motivum probabile non cogit intellectum ad assensum: ergo intellectus positus inter motiva probabilia duplicis opinionis oppositæ liber, & expeditus manet ad assentiendum alterutri: potest ergo suspendere assensum ad vtramque partem, atque adeo dubitare.

589. Secundo. Non potest intellectus assentiri obiecto propter motivum probabile, nisi accedat inclinatio voluntatis; vt ipse Caramuel cum communi sententia admittit: ergo si voluntas in neutram partem inclinet, non dabitur assensus intellectualis; atque adeo intellectus suspēdet assensum in vtramque partem: id autem est dubitare: ergo inter vtrumque motivum probabile potest dari dubitatio.

590. Deinde dubium positivum (sicut & negativum) aliud est vincibile, quando scilicet est spes perveniendi ad certitudinem; & aliud invincibile, quando adhibita diligentia debita

non potest perveniri ad certitudinem; Præterea dubium positivum aliud est practicum nempe quando dubito, an re ipsa peccabo exercens hanc actionem; aliud speculativum, quando scilicet dubitatur de actione secundum se, v.g. an sit licita, an illicita, non deliberando, an hic, & nunc peccabo illam exercens. Quæ omnia oportet mente retinere, vt clarius percipiantur, quæ in hoc capite differenda sunt.

ARTICVLVS X.

Præmittitur, quid possit Princeps Laicus, & Ecclesiasticus in dubio circa valorem contractus.

SUMMARYM.

Proponitur, & explicatur questio. n.

591.

Potest Respublica decernere valorem contractus, qui probabiliter censetur ab ipso fuisse prohibitus. n. 592.

In dubio positivo circa ius naturale potest Respublica decernere pro valore contractus. n. 593.

In dubio invincibili de honestate actionis, si Superior imperat, subditus parere tenetur. n. 594.

Et id ostenditur ex S. Augustino. n. 595.

Item ex S. Bernardo. n. 596.

Et ex S. Ignatio. n. 597.

Et ex communi Theologorum. n. 598.

Quando Superior præcipit, quod est probabiliter licitum, subditus parere tenetur. n. 599.

Item in dubio positivo. n. 600.

Quomodo ex his inferatur posse Rempublicam civilem decernere valorem contractuum? n. 601.

Et quomodo non solum id possit fieri per legem, sed etiam per consuetudinem? n. 602.

Eandem potestatem habet Ecclesia cir-

ca contractum Matrimoniale. n. 603

Et quam certum sit, habere eam potestatem? n. 604.

In dubio positivo (etiam circa ius naturale) habet Ecclesia potestatem decernendi valorem Matrimonij. n. 605.

Nec minorem potestatem habet Ecclesia circa valorem contractus Matrimonialis, quam Respublica circa reliquos contractus. Ibidem.

Idque posse Ecclesiam, duplici modo explicatur. n. 607. & seqq.

Obiectio solvitur n. 610.

591. **P**remittenda est etiam quaestio in titulo proposita, ut maiori cum claritate procedatur in quaestione praecipua. Est ergo quaestio praefata, An in dubio positivo (orto ex varietate opinionum probabilium oppositarum) speculativo invincibili de bonitate morali contractus (qui continetur intra sphaeram suae potestatis) possit Respublica civilis decernere valorem talis contractus? Dixi *positivo*; quia loquimur in praesenti de dubio orto ex varietate opinionum probabilium. Dixi *speculativo*; quia cum dubio practico nemini licet operari. Et nota, dubium esse practicum, dum dubitatur de probabilitate opinionis, ut late tradidi in 3. part. Cris. Theol. disp. 56. cap. 9. art. 3. num. 598. Dixi *invincibili*; quia dum vincibile est, instat obligatio quaerendi certitudinem, ut quis recte operetur.

592. Et si quidem varietas opinionum versetur circa aliquam prohibitionem iuris humani, ita ut sint opiniones oppositae, quarum una asserat, contractum esse invalidum ex prohibitione humana; altera vero contradicat, manifestum est, posse Rempublicam civilem decernere valorem talis contractus. Si enim potest contra certam prohibitionem humanam praecipere, cur non poterit contra probabi-

lemi.

593. Quare tota difficultas est, quando est varietas opinionum probabilium, quarum una affirmat contractum esse prohibitum, sive invalidum iure naturali; altera vero negat; an in hoc dubio possit Respublica civilis decernere valorem talis contractus. In qua quaestione assero, posse utique Rempublicam civilem. Et licet non inveniatur expressum huius conclusionis suffragium apud Auctores; ex communi tamen eorum doctrina, conclusio manifeste probatur.

594. Etenim in dubio speculativo invincibili de honestate actionis, si Superior praecipiat talem actionem, tenetur subditus parere: ergo in eo casu Superior habet ius imperandi. Consequentia est evidens. Nam ubi Superior non habet ius imperandi, implicat, quod subditus habeat debitum parendi, ut ex terminis notum est. Quod si subditus habet debitum parendi, implicat, quod Superior non habeat ius imperandi.

595. Antecedens censeo esse omnino certum. Tum quia Auctores refragantes loquuntur de dubio practico, cum quo numquam licet operari, & ideo non refragantur nostrae sententiae, quae loquitur de dubio speculativo. Tum etiam, quia haec est expressa sententia S. Augustini (ut tradi S. Aug. in 3. part. Cris. Theol. disp. 55. cap. 7. art. 3. num. 353.) lib. 22. contra Faustum cap. 74. & refertur cap. *Quid culpatur*. 23. quaest. 1. ubi docet, debere subditum obedire, quando non est certum id, quod praecipitur esse peccatum. Ait enim: *Recte potest, illo iubente, bellare, si vice pacis ordinem servans; quod sibi iubetur, vel non esse contra Dei preceptum certum est, vel utrum sit, certum non est.* Vnde sic fit evidens consequentia. Subditus debet obedire, quando non est certum, utrum res praecipita sit peccatum: sed in hoc dubio orto ex varietate opinionum probabilium, non

Bb 2

est

est certum, rem præceptam esse peccatum: ergo in tali dubio subditus debet obedire.

596. Idem, & eisdem terminis tradit S. Bernardus lib. de Præcep. & disp. cap. 9. his verbis: *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus omnino accipiendum est, quam si præcipiat Deus.* Sed in hoc dubio, non est certum, rem præceptam displicere Deo: ergo in hoc dubio non aliter accipiendum est, ac si præcipiat Deus.

597. Eamdem doctrinam sapius tradidit S. Patriarcha noster Ignatius in Epistola de virtute obedientiæ, & in Constitutionibus: ex quibus multos textus proposui in 3. part. Cris. Theol. disp. 56. cap. 7. art. 3.

598. Et hæc est communis doctrina Theologorum, & iurisprudentum, quam optime promovet P. Thomas Sanchez lib. 6. Summa cap. 3. num. 3. & apud ipsum S. Bonaventura, S. Antonius, Paludanus, Cathusianus, Alensis, Maior, Gabriel, Rosella, Angelus, Sylvester, Tabiena, Armilla, Caietanus, Victoria, Sotus, Corduba, Medina, Toletus, Banez, Azor, Molina, Valencia, Nauarr. Medina, Tolerus, Banez, Azor, Mol. Ledelm. Sa, Rodriguez, Antonius Pæz, Rodrig. Sayrus. Et ex iurisprudentibus Glossa cap. *Delicta*. de Maiorit. & obed. & in cap. *Ad aures*. de temp. ordinand. & in cap. *Ex tenore*. de sent. Excom. & in cap. *Quid culpatur*. 23. q. 1. & in cap. *Nervi*. dist. 13. Item Innocentius, Ioan. Abbas, Andreas, Ostiensis, Baldus Abbas, Nevo. Alex. de Nevo, Ballamera, Henricus, Ballam. Antonius, Archidiaconus, Navarrus, Henric. Antonius Cucus, Tapia, & Covarrub. Idem docet P. Suarez 2. 2. tract. 3. disp. 13. de bello sect. 6. concl. 3. P. Castro-Navar. Palao tom 1. tract. 1. disp. 2. punct. 8. Cucus. Tapia. 599. Argumentum autem evidens pro conclusione dupliciter potest efformari. Vno modo, quatenus res præcepta est probabiliter licita; altero

modo, quatenus ex varietate opinionum res præcepta est in æquilibrio dubitationis. Et quidem primo modo, in 1. part. Cris. Theol. disp. 16. cap. 4. clarissime ostendi, quando Superior præcipit, quod est probabiliter licitum, debere subditum parere. Tenetur enim obedire, quando id, quod præcipit, est evidenter licitum: sed quod est probabiliter licitum, ex dictamine reflexo est evidenter licitum: ergo quando est probabiliter licitum, tenetur subditus obedire. Loquimur autem de eo, quod est probabiliter licitum tam est parte præcepti, quam ex parte materiæ præceptæ; & concurrentibus cæteris conditionibus ad præceptum requisitis. Vide hæc omnia latius discussa in eo cap. 4.

600. Altero modo, scilicet quatenus ex varietate opinionum invicem adversantium oritur dubitatio, an res præcepta sit licita; desumitur argumentum ex possessione suæ potestatis, quam habet Superior, ratione cuius habet ius imperandi, nam dubitatio superveniens non potest eum arcere à sua possessione. Nam in dubijs semper est melior conditio possidentis. Quod argumentum solidissime vrget P. Thomas Sanchez vbi supra, & lib. 1. Sum. cap. 10. à num. 13. Potest etiam desumi argumentum ex altera regula, quod in dubijs tutior pars est eligenda. Et ideo P. Suarez vbi supra ita probat: *Nam in dubijs tutior pars est eligenda: cum autem Princeps possideat ius suum, tutius est illi obedire.*

601. Ex quibus omnibus fit, Rempubicam civilem habere ius imperandi, quando datur dubium positivum ortum ex varietate opinionum vere probabilium, illud quidem speculative, & invincibile, per quod dubitatur, an actio sit licita, an illicita, etiam si dubitatio procedat de iure naturali, scilicet in materia contenta intra sphaeram suæ iurisdictionis. Cum ergo

ergo Respublica eandem potestatem habeat circa valorem contractuum, ac circa decernenda reliqua; quæ expediunt utilitati publicæ; sit irrefragabile, in hoc dubio positivo posse decernere valorem contractuum.

602. Id autem non solum potest præstare Respublica per legem, aut decretum, sed etiam per consuetudinem tacite approbatam. Nam si moribus civium introductus sit contractus, de cuius iustitia sint opiniones invicem adversantes, vere tamen probabiles, & diuturna consuetudine admittantur in tribunalibus tales contractus tamquam validi; ex tali consuetudine sunt certo validi: quia tacite approbantur à Republica.

603. Id, quod diximus de potestate Reipublicæ sæcularis, dicendum etiam est de potestate Reipublicæ Ecclesiasticæ: Nemini enim dubium esse potest, Ecclesiam habere potestatem circa valorem contractus Matrimonialis eodem modo, ac Respublica civilis habet circa valorem aliorum contractuum.

604. Quod autem Ecclesia habeat potestatem irritandi contractum matrimoniale inter fideles, quando ita expedit, constat manifeste ex Concilio Trident. sess. 24. cap. 1. de Matrimon.; irritavit enim contractum Matrimoniale, cui non adfuit Parochus, & duo alij testes. De qua Ecclesiæ potestate agit sapientissime P. Thomas Sanch. lib. 3. de Matrim. disp. 4.

605. Quod autem Ecclesia in hoc dubio positivo speculativo invincibili (etiam si verferetur dubium circa ius naturale) habeat potestatem decernendi, validum esse Matrimonium, clare constat ex supra dictis. Primo etenim non habet minorem potestatem Ecclesia circa contractum Matrimoniale, quam Respublica civilis habet potestatem decernendi valorem contractuum, intercedente huiusmodi

dubio: ergo Ecclesia habet potestatem decernendi valorem contractus Matrimonialis in simili dubio.

606. Secundo. Nam in eiusmodi dubio, eo ipso, quod subditus parere tenetur, Superior Ecclesiasticus habet ius imperandi, & consequenter habet ius decernendi valorem contractuum, qui continetur intra sphaeram suæ iurisdictionis, qualis est contractus matrimonialis. Vide hoc argumentum latius propositum supra num. 594.

607. Idque potest dupliciter. Primo, insistendo opinioni vere probabili, quæ doceat, talem contractum esse iustum, & licitum contra opinionem adversam etiam probabilem. Nam eo ipso quod opinioni probabili adiungit præceptum suum, iam non est solum probabile, sed omnino certum, quod ad sit obligatio. Nam opinio vere probabilis facit, quod res præcepta sit ex dictamine reflexo evidenter licita, & præceptum illi opinioni subiunctum facit, quod ea actio sit obligatoria; & si Ecclesia decernat de valore, sit valida.

608. Secundo. Id potest Ecclesia, persistendo in dubio positivo speculativo invincibili orto ex varietate opinionum adversarum; eo modo, quo diximus in argumento secundo proxime facto.

609. Dices. Videtur difficile intelligere, quomodo Princeps possit præcipere, quod contractus sit validus. Quod fiat hoc, vel illud, potest præcipere: atqui quod contractus sit validus, quid diversum est ab hoc, quod fiat hoc, vel illud.

610. Respondeo, imponere obligationem vtrique contrahenti standi contractui pertinet ad Superiorem legitimum, ut ex terminis constat: hoc autem idem est, ac decernere, contractum, esse validum.

ARTICVLVS XI.

Resolvitur, in dubio positivo circa impedimenta iure divino, & naturali dirimentia, certum esse valorem matrimonij ex dispositione iuris Ecclesiastici.

SYMMARIVM.

Prima probatio ex responsione Urbani VIII. n. 612.

Secunda ex eo, quod iure Ecclesiastico Matrimonia sunt favorabilia, etiam in dubio iuris naturalis. n. 613.

Tertia ex consuetudine decidendi lites de valore Matrimonij iuxta opiniones. n. 614.

Occurritur obiectioni. n. 616. & seqq.

611. **C**VM in articulo præcedenti statuerimus, Ecclesiam habere potestatem decernendi valorem contractus Matrimonialis in tali dubio positivo invincibili, etiam versante circa ius Divinum, & naturale; restat modo videre, an, & quomodo Ecclesia id statuerit? Afferimusque, id ita ab Ecclesia statutum: quidquid sit, an id sit statutum tacite, an expresse. Et quidem vno modo ratione dubitationis; altero modo ratione opinionis vere probabilis.

612. Probatur primo assertio. Nam responsio data ab Urbano VIII. in consultatione circa matrimonia Infidelium, qui conversi ad Fidem baptizantur, fuit in dubio circa impedimenta iure Divino naturali inducta; nempe an matrimonia eorum infide-

lium essent valida, an invalida; item an possint accipere quamlibet ex pluribus uxorem ex baptizatis cum ipso, an primam, &c. quæ dubia versantur, non circa ea, quæ iure humano statuta sunt, sed circa ea, quæ iure divino. Et tamen Urbanus respondet, Matrimonia contrahenda regulari debere per opiniones probabiles favorabiores eis barbaris hominibus: ergo etiam quando dubium versatur circa impedimenta dirimentia ex iure naturali, & Divino, licitum est uti opinione vere probabili, ex mente Urbani VIII. Si autem Matrimonium in hoc dubio celebratum iuxta opinionem vere probabilem, non esset certo validum, perperam dixisset Pontifex, quod deberet celebrari iuxta opiniones probabiles favorabiores; si enim ea matrimonia non essent certo valida, manerent exposita frustrationi; quod autem Pontifex consultus in re tam gravi decreverit, Matrimonia fieri, quæ remanerent exposita frustrationi, nefas est credere.

613. Probatur secundo. Nam, ut constat ex art. 6. Ecclesia statuit, Matrimonia esse favorabilia, atque ad eummodi favorem extendendum esse ad casus dubios (sive negative, sive positive). Deinde Ecclesia id statuit uniuersaliter, & sine distinctione valoris, qui pender à iure humano, & eius, qui pender à iure divino. Cum ergo constet ex articulo præcedenti, quod Ecclesia possit disponere circa valorem Matrimonij, etiam quando est dubium invincibile de iure Divino, & statuerit, quod in omni dubio iudicandum est pro valore Matrimonij; constat, id intelligendum esse, etiam quando dubium invincibile est de iure Divino. Quare ex dispositione Ecclesie in tali dubio redditur certus valor Matrimonij.

614. Probatur tertio. Nam ex dictis

dictis art. 4. est consuetudo rationabilis, & præscripta decidendi dubia, & lites de valore Matrimonij iuxta opiniones vere probabiles, & receptas; in quo nulla est diverfitas, sive dubium sit de impedimentis iure humano præscriptis, sive de ijs, quæ sunt iuris Divini. Cum ergo ea consuetudo habeat vim legis Ecclesiasticæ, inde clare colligitur, vi eius consuetudinis Ecclesiam statuisse modo dicto, talia Matrimonia in eo dubio esse valida.

615. Dices. Quando impedimentum dirimens est omnino dubium, sive dubitetur de impedimento ex iure divino, sive ex humano, id impedimentum non attenditur, sed licitum est celebrare id Matrimonium sine periculo frustrationis, ut docet P. Thom. Sanch. lib. 8. de Matrim. disp. 6. num. 18. Idque provenit ex ipsa rei natura, quia impedimentum omnino dubium ex natura sua est, quasi non esset. Ergo frustra laboravimus in eo, quod Ecclesia sic disposuerit.

616. Respondetur primo, omitendo totum id, quod contendit antecedens; id enim nihil obstat nostræ conclusioni. Nam quæ iure naturæ obligant, possunt denuo præcipi ab Ecclesia.

617. Respondetur secundo, id principium, quod impedimentum dubium non obstat Matrimonio, habere suas limitationes, nempe quando in dubio facti est præsumptio pro vna parte, & non pro alia; & alias, quas loco cit. proponit P. Thomas Sanch. ideo recurrimus ad dispositionem Ecclesiæ, quæ videtur uniuersalior, & certior.

ARTICVLVS XII.

Occurritur obiectionibus.

SVMMARIVM.

Potest celebrari Matrimonium iuxta opinionem probabilem minus tutam, si addatur circumstantia, quæ certum reddat valorem. n. 619.

Coniuges non possunt recedere à Matrimonio vi opinionis probabilis de nulitate. n. 621.

Et quomodo cedant iure probabilitatis? n. 622.

An dispensatio consanguinitatis, tacita circumstantia gradus duplicati, reddat incertum valorem Matrimonij. n. 623.

Et an sit sufficiens opinio, quæ non est recepta ut probabilis? n. 624.

Quando opinio est dubie probabilitatis, eius contradictoria est certa quoad praxim. n. 627.

Quare improbabilitate facti de carentia impedimenti non liceat contrahere, liceat vero in probabilitate iuris. n. 629.

Et an quoad hoc sit discrimen in foro interno, & externo. n. 632.

618. **M** Ag. Hozes, qui, ut supra retuli, censet, subijci huic damnationi sententiam asserentem, posse celebrari Matrimonium iuxta opinionem probabilem minus tutam, sic obijcit primo. Hæc damnatio est uniuersalis de omnibus Ministris Sacramentorum, ne administrent ex opinione probabili, relicta tutiori; sed coniuges sunt Ministri huius Sacramenti: ergo non licet illis administrare Sacramentum Matrimonij iuxta opinionem probabilem, relicta tutiori.

619. Respondeo distinguendo
Ma-

Maiorem: ne administrent ex opinione probabili, relicta tutiori, [si non superaddatur alia circumstantia, quae transferat praxim à probabilitate ad certitudinem] concedo; [si superaddatur talis circumstantia,] nego. Quae distinctio constat ex dictis.

620. Obijcit secundo. Si contrahitur Matrimonium inter consanguineos cum dispensatione, circa cuius valorem sunt opiniones utrimque probabiles; magna inde incommoda sequuntur. Nam sic poterunt ex probabilitate contrariae opinionis recedere à Matrimonio, etiam post diuturnam cohabitationem. Ergo.

621. Respondeo negando antecedens. Nam Matrimonium celebratum iuxta opinionem probabilem est omnino indissolubile; neque in vim opinionis oppositae possunt coniuges recedere à Matrimonio. Nam, ut latissime ostendi in 1. part. Cris. Theol. disp. 19 ex ipsa natura indissolubilitatis Matrimonij coniuges ita stricte se obligant ad permanendum in matrimonio, ut cedant iure probabilitatis, quo se possent tueri contra permanentiam Matrimonij. Et ratio est: quia se obligant, quantum stricte possunt: cum ergo possint cedere eo iure, quod dat probabilitas, utique ita se obligant cedendo eo iure.

622. Itaque cum celebrant Matrimonium iuxta opinionem probabilem (alias minus tutam) ex parte coniugum manet Matrimonium omnino indissolubile, quia cedunt quolibet iure probabilitatis. Ex parte vero Ecclesiae manet etiam indissolubile: quia Ecclesia in huius modi dubijs imponit coniugibus obligationem standi contractui Matrimoniali; quod nihil aliud est, quam decernere eum contractum esse certo validum.

623. Obijcit tertio. Quidam consanguinei in gradu consanguinitatis duplicato obtinuerunt dispensationem à

Romano Pontifice, tacita ea circumstantia gradus duplicati. & cum sit opinio probabilis aliquorum asserentium, eam dispensationem esse validam, & sufficientem, neque requiri, quod explicetur ea circumstantia gradus duplicati; tamen Vicarius Generalis, cui commissa est potestas dispensandi cum illis, noluit iudicare iuxta eam opinionem. Et viri docti censuerunt, recte iudicasse Vicarium Generalem. Sed quare censuerunt, recte iudicasse, nisi quia haec erat opinio probabilis minus tuta, secundum quam si iudicaret, exponeretur frustrati Sacramentum Matrimonij: ergo etiam in Sacramento Matrimonij non licet uti opinione probabili minus tuta, relicta tutiori.

624. Respondeo, doctrinam traditam de valore contractus Matrimonialis celebrati iuxta opinionem vere probabilem intelligi de opinione communiter recepta tamquam probabili; non autem de ea, quae talis non est, ut expresse notavi art. 3. Ea autem opinio de valore dispensationis in impedimento consanguinitatis, tacita circumstantia gradus duplicati, non est communiter recepta tamquam probabilis. Primo. Nam Sacra Rota Romana eam opinionem rejicit sequens oppositam; ut patet ex eius decisionibus novissimis vol. 3. lib. 1. decis. 117. num. 2. & lib. 2. decis. 70. num. 1. illa autem opinio, quam Sacra Rota Romana rejicit, non potest dici, esse communiter receptam. Imo vero iuxta legem *Nam Imperator. ff. de legib. relata* art. 4. *Rerum perpetuo similiter iudicatarum auctoritas vim legis obtinere debet*, quae sunt verba formalia eius legis.

625. Secundo, nam viri docti communiter rejiciunt praxim eius opinionis, tamquam dubiam probabilitatis: eo quod certum sit, consanguinitatem in gradu duplicato esse maiorem

iorem coniunctionem sanguinis, quam in gradu simplici; & dispensantem in minori coniunctione, non eo ipso dispensate in maiori.

626. Instabis. In dubio iuris favendum est Matrimonio, sive contracto, sive contrahendo: ergo multo magis, quando est opinio favorabilis, quamvis non sit communiter recepta. Probatur consequentia: nam melior est conditio opinionis fundatæ in aliquo fundamento rationabili, quamvis non valde efficaci, quam merum dubium, desitutum utrimque ratione probabili.

627. Respondeo, concessio antecedenti, negando consequentiam. Nam ubi opinio est dubiæ probabilitatis, opposita est certa quoad praxim; quia certum est, non licere deducere ad praxim opinionem dubiæ probabilitatis, quæ non differt a dubio practico, in quo tutior pars semper est eligenda. Quando ergo opinio est practice certa, iam Matrimonium non versatur in dubio, in quo illi est favendum. Ad probationem consequentiæ negatur assumptum, propter proximè dicta.

628. Obijcies quarto. In probabilitate facti de carentia impedimenti dirimentis non licet contrahere Matrimonium, ut dictum manet supra art. 2. ergo neque in probabilitate iuris. Vel si in hac licet, cur etiam non licebit in probabilitate facti?

629. Art. 2. dixi, ideo in probabilitate facti non licere, quia ibi non ostenditur principium certum, unde reddatur certus valor contractus Matrimonialis. Id autem explico prius exemplo, & deinde ratione. Exemplum est in casu, qui frequenter occurrere solet, & paucis ab hinc diebus versabatur in Tribunali D. Archiepiscopi Hispalensis. Vir quidam deferebat puellam, ut hæc acciperet ab Episcopo Sacramentum Confirmatio-

nis, deferebat autem eo animo, ut esset Patrinus puellæ. Contingit autem, ut accedente puella ad Episcopum, vir ille remanserit aliquanto distans, ita ut illam non tenuerit. Postea eam puellam iam adultam ducere voluit vir ille, qui reputabatur Patrinus illius ex fama, & existimatione communi. Adijt Iudicem pro facultate ducendi illam, allegans, esse opinionem receptam tamquam probabilem, non esse impedimentum dirimens, si is, qui dicitur Patrinus, non teneat physice, & realiter eum, qui baptizatur, aut confirmatur. Decrevit Iudex admittere illum ad Matrimonium, quod expe-tebat, si probaret factum, scilicet non tenuisse immediate puellam in confirmatione. Probabat factum semiplene (quæ erat probabilitas facti) & cum non probavert plene, non data est ei facultas ad Matrimonium: sed obstrinxit illum Iudex, ut afferret dispensationem à Sede Apostolica. In quo casu recto iudicio processit Iudex.

630. Ecce in hoc casu admittitur ad valorem certum Matrimonii opinio illa, quæ est communiter recepta, ut probabilis, per quam certus reddebatur valor Matrimonij, ut satis superque probatum manet. Et tamen iudicatum est, & recte, non sufficere probabilitatem facti, per quam probabile erat, non tenuisse physice in Confirmatione puellam; debebat enim esse certum per probationem plenam.

631. Et ratio est: nam consuetudo Tribunalium admittit opiniones probabile, recepras ut tales, pro valore certo contractus Matrimonialis; non autem admittit probabilitatem facti, aut semiplenam probationem, quia ad id non se extendit consuetudo Tribunalium. Et merito: quia cum dubitatur de contracto impedimento, vel debet constare Iudici illud esse contractum; vel materia debet reduci ad purum dubium invincibile ex utra-

Cc

que

que parte: cuius ratio esse videtur: quia ut iudex decernat vnam partem litis, necessarium est, quod cognoscat factum ipsum: isti autem necessitati cognoscendi correspondet certitudo, non probabilitas.

632. Verum quidem est, si in foro interno dumtaxat hæc materia procederet, & vir ille certus esset, se non tenuisse physice puellam in confirmatione, posse illam ducere. Si tamen haberet solam probabilitatem facti, neque in foro interno posset: quia quoad hoc eodem modo se habet forum internum, & externum. Et hinc patet responsio ad obiectionem.

ARTICVLVS XIII.

Varie quæstiones discutuntur circa materiam huius damnationis pro Sacramento Matrimonij.

633. **Q**Uamvis ex præfatis principijs satis constet, contractum Matrimoniale celebratum iuxta opinionem vere probabilem esse certo validum, & indissolubilem; expediens iudicavi, aliquas in particulari quæstiones discutere de celebratione contractus Matrimonialis initi iuxta opinionem probabilem; tum quia oportet discernere, an opiniones probabiles versantes in his quæstionibus sint ex ijs, quæ receptæ sunt tanquam probabiles; tum quia oportet scire, an etiam indepenter à prædictis principijs, certus sit valor eorum contractuum.

QVÆSTIO I.

An in terminis huius decreti licitum sit contrahere Matrimonium cum sola dispensatione Episcopi circa impedimentum dirimens in casu necessitatis?

SYMMARIVM.

Quam recepta sit inter Doctores opinio affirmativa? n. 634.

An aduersetur damnationi huius primæ propositionis? Et proponitur ratio dubitandi. n. 635.

Non subiacet huic damnationi, & referuntur Authores. n. 636. & seqq.

Ex principijs proxime prædictis salva manet ea opinio. n. 639.

Etiã independenter ab illis salva manet. n. 640.

Certitudo practica eius opinionis fundatur in consuetudine. n. 641.

Authores, qui deponunt de tali consuetudine. n. 643. & seqq.

Ex Pyrrho Corrado præcipue probatur ea consuetudo. n. 647. & seqq.

Certitudo eius opinionis roboratur ex vi, quam habet consuetudo interpretandi legem. n. 650.

Item ex epikeia, & referuntur Authores illam testantes. n. 651. & seqq.

Quando iudicium omnium prudentum facit certitudinem moralem? n. 659.

Qui Authores affirmant, hanc doctrinam esse certam in praxi. n. 660.

634. **E**X ijs quæ docui in 3. part. Crif. Theol. disp. 79. constat, quam recepta sit inter Doctores opinio docens, posse Episcopum dispensare in impedimento dirimenti in casu urgentis necessitatis, præcipue pro bono animæ, quando scilicet non datur aditus ad Romanum Pontificem, vel

vel est periculum in mora; idque non solum in Matrimonio contracto, sed etiam in contrahendo. Pro qua sententia stant fere omnes Doctores Theologi, & iurisperdentes, vt constat ex disp. 79. cit. cap. 1.

635. Sed ecce argumentum, quo tota hæc doctrina videtur dissolvi, & corruiere. Etenim illicitum est in administratione, aut susceptione Sacramenti eligere opinionem minus tutam circa valorem, relicta tutiori: sed præfata opinio, quæ dicit, in casu necessitatis licitum esse contrahere Matrimonium cum sola dispensatione Episcopi, est opinio minus tuta, & versatur circa valorem Sacramenti; & si coram Deo falsa est, Sacramentum frustratur: ergo illicitum est vii hac opinione; atque adeo illa quoad praxim subiacet huic damnationi.

636. Nihilominus tamen dicendum est, cam opinionem nõ subiacere huic damnationi; sed licite posse deduci ad praxim. Pro hac sententia citare licet, eos Authores, qui ex vna parte docent illicitum esse conficere Sacramentum opinione probabili minus tuta, & ex alia parte docent, posse licite celebrari Matrimonium in eo casu cum sola dispensatione Episcopi. Ita P. Suarez, qui tom. 3. in 3. part. disp. 16. sect. 2. & disp. 21. sect. 4. ait, illicitum esse administrare Sacramentum iuxta opinionem minus tutam; lib. 6. de legib. cap. 14. num. 10. affirmat vniuersaliter posse Episcopum dispensare in legibus Pontificijs in casu vrgentis necessitatis; in qua vniuersali doctrina continetur assertio de potestate Episcopi ad dispensandum in impedimentis dirimentibus in eo casu.

637. P. Vasquez 1. 2. disp. 63. cap. 3. docet, illicitum esse, confici Sacramentum iuxta opinionem minus tutam, & 1. 2. disp. 178. cap. 2. num. 16. affirmat, posse Episcopum dispensare in impedimento dirimenti in eo casu

necessitatis; & consequenter licite posse celebrari Matrimonium cum ea sola dispensatione.

638. Illustrissimus Petrus de Tapia tom. 1. Caten. Moral. lib. 1. quæst. 8. art. 20. num. 2. docet, illicitum esse ministrare Sacramentum iuxta opinionem minus tutam; & lib. 4. quæst. 20. art. 5. num. 9. & 10. affirmat, posse dispensare Episcopum in impedimento dirimenti in casu vrgentis necessitatis. Quæ assertionum similitas communis est plurimis aliis Doctoribus.

639. Et si quidem discurramus ex præiactis principijs, in hac sententia de potestate Episcopi ad eos casus vrgentissimæ necessitatis, inuenietur, quidquid requiritur, vt in ea habeat locum doctrina tradita. Est enim certus valor contractus Matrimonialis celebratus iuxta opinionem probabilem, quando opinio est communiter recepta tamquam probabilis; sic se habet hæc opinio, vt constat ex innumeris Authoribus, quos citavi in 3. part. Crif. Theol. disp. 79. ergo iuxta doctrinam traditam, valor contractus Matrimonialis celebrati ex directione huius opinionis, omnino certus evadit.

640. Si autem discurrere velimus independentem ab eis principijs præiactis, & solum iuxta merita eius sententiæ de potestate Episcopi in his casibus, probatur assertio. Nam hæc doctrina de potestate Episcopi ad dispensandum in impedimentis dirimentibus in præfato casu necessitatis censetur moraliter certa. Nam qui attente perpenderit ea octo fundamenta, quæ in ea disp. 79. cap. 2. proposui, hanc moralem certitudinem plane comperiet. Quorum aliqua hic repetenda sunt, ea scilicet, quæ magis eam certitudinem promovent.

641. Et primo quidem accipe hunc syllogismum: Consuetudo dat iurisdictionem: sed est consuetudo, quod

quod Episcopi in talibus casibus dispensent: ergo in Episcopis datur hæc iurisdicção ad dispensandum in talibus casibus. Si præmissæ sunt certæ, consequens evadere certum necesse est; quia legitime illatum ex præmissis.

642. Maior tam certa est, quam est certum, ita decidi in cap. *Cum contingat*. de foro compet. & cap. *Romana* de sent. Excomm. in 6. verbis supra relatis cap. 5. art. 6., & cap. *Romana*. de foro compet. in 6., & cap. *Vt litigantes*. de officio Ordinarij, & cap. *Dudum*. §. *licet*. de Electione. Et glossa communiter recepta in dictum cap. *Cum contingat*, quæ ait: *Nota quod consuetudo dat iurisdictionem*, & idem repetit Glossa in *Romana* de sent. Excom. in 6.

643. Minor etiam debet esse certa: quia cum existentia consuetudinis sit res facti, ea plene probatur per testes idoneos, & omni exceptione maiores. Quod autem talis consuetudo detur, testatur P. Suarez lib. 6. de leg. cap. 14. num. 10. vbi agens in hoc casu de potestate Episcopi addispensandum in lege Superioris, ait: [Quibus omnibus addenda est *consuetudo*, quæ est optima legum interpres, & ad iurisdictionem acquirendam sufficit.] P.

Sanch. Thomàs Sanch. lib. 2. de Matrimon. disp. 40. num. 3. agens de hoc casu ait: [Praxisque ita recepit, vt testantur

Lean. à Navarrus, & Manuel proxime citati.] & Leander à SS. Sacram. tom. 2. de Sacrament. tract. 9. disp. 24. quæst. 8. ait: [Sic Navarrus in Manuali cap. 22. n. 85. dicens id in *praxi* receptum esse

Cas. Pal. P. Castro Palao tom. 5. disp. 4. punct. vltim. §. 1. num. 7. ait: [Præcipue cum ipse Pontifex ignorare non possit, *passim Episcopos hac facultate vti*.] P. Rebellus part. 2. de Iust. lib. 3. quæst. 5. num. 20. postquam citavit Authores pro hac sententia, ait: [Idem *praxis* videntur habere; quod etiam si de iure communi non habeatur; efficax tamen ratio est rationabilis epikeia, quod

non debet sibi Papa [dispensationem reservare in tanto periculo animarum.] Basilius Ponze lib. 8. de Matrimon. cap. 13. num. 2. cum citasset Gabrielem Vasquez, & Rebellum; addit: [Qui etiam *consuetudine* receptum esse testantur.]

644. P. Vasquez 1. 2. tom. 2. disp. 178. cap. 2. num. 15. ait: [Præterea sequitur, Principem inferiorem legislatore, non posse in lege lata à Supremo dispensatore dispensare. Ex *consuetudine* tamen receptum esse, vt in impedimento Matrimonij, post contractum Matrimonium bona fide, si non pateat aditus ad Pontificem, vel propter pauperiem impeditus sit, qui contraxit, dispenset Episcopus, docet Sotus lib. 1. de Iust. q. 7. art. 3. Ante contractum vero Matrimonium, non item; quia ante contractum non sequerentur incommoda, quæ post contractum sequentur. alias vero poterit ex voluntate præsumpta Pontificis, ne sequantur incommoda, & damna, quæ diximus, id facere.] Et quamvis apponat discrimen inter contractum, & contrahendum, non opponitur nostræ sententiæ, quæ asserit, posse etiam ante contractum, si eadem incommoda sequantur ante contractum, quæ sequi solent post contractum.

645. P. Gaspar Hurtado de Matrimon. disp. 26. diffie. 2. num. 7. loquens de potestate Episcopi in hoc casu, ait: [Quod iam videtur certum postquam Pontifici constat, id fieri ab Episcopis in dictis casibus pro foro conscientiæ; quia id sua taciturnitate approbare præsumitur.] subiungitque, idem fieri posse ante contractum Matrimonium, si occurrat eadem necessitas.

646. De eadem praxi, & consuetudine contestatur P. Salas disp. 20. de legib. sect. 3. num. 27. vt refert Bonacina disp. 1. de legib. quæst. 2. punct. 1. num. 19.

Sed

Corrad. 647. Sed huius consuetudinis testis inter omnes locupletissimus est Pyrus Corradus, eo quod in libro, qui in scribitur *Praxis dispensationum Apostolicarum*, solerti diligentia investigavit, & tradidit omnem praxim, & & consuetudinem circa hanc materiam dispensationum; quarum scientiam obtinuit per diurnam experientiam, ut constat ex proœmio eius libri, ubi inter alia sic scribit: *Ea, quae diutina Curiae experientia didici, profero in medium.*

Sanct. 648. Hic ergo Author lib. 8. cap. 4. num. 40. hanc praxim, & consuetudinem testatur his verbis. [Quinimo ait idem Sanch. disp. 40. posse Episcopum, non modo dispensare in ipso impedimento dirimente, quando Matrimonium est contractum, ut nos supra diximus, verum etiam, ante contractum: hoc quidem summa ratione; quia cum in utroque casu, militet eadem ratio, debet esse eadē iuris dispositio. *Si postulaverit. §. ratio. ff. de adult. l. illud vtr. sed magis. ff. de aquil. & utroq. modo, fuit pluries id positum in praxi:*] Et post pauca [omnes autem DD. contrariam sententiam mordicus defendentes, ostendunt, eos non dum id habuisse in facti contingentia; ac proinde, nescio quomodo se gessissent, si casus ipse eis evenisset.] Et num. 41. sic ait: [Nec inter alia me latet, certioratum alias de hac re ab Episcopo Asten, extitisse Cardinalem Cusentin. Prodatarium tunc Sixti VI. postquam idem Episcopus, urgente sibi oblata causa, in casu proposito dispensaverat; propterea idem Cardinalis, facto prius verbo cum Summo Pontifice, eidem Episcopo rescripsit, sibi licuisse sic in huiusmodi casu dispensare, eumque prudenter egisse, stante asserita necessitate, ut ego audivi a bon. mem. Lābertō Ursino, eximio Abbreviatore Maioris praesidentiae; ita etiam docet Zerol. in praxi Episcop. verbo, Dispensa-

tio §. *Ad quintum*, qui testatur de communi ex Navarr. cap. 22. num. 85. Sot. 4. sentent. dist. 37. quaest. vnic. art. 2. Sylv. eod. verbo §. 9. Armill. simili verbo, num. 19. & ait ibi idem Zerol., quod dum ille haberet hunc casum, ita sibi fuit ab vrbe responsum; ac pluries per plures Episcopos ita *practicatum* extitisse, non ignoramus.]

649. Cum ergo tot sint Auctores de ea consuetudine contestantes, constat talem consuetudinem esse plene probatam, atque adeo moraliter certā. Et cū certum sit, quod consuetudo det iurisdictionem, relinquatur certum, quod Episcopus habet iurisdictionem ad dispensandum in tali casu urgentissimae necessitatis pro salute animarum. Unde consequenter fit, quod qui in tali casu ineunt Matrimonium cum tali Episcopi dispensatione, non eligunt opinionem probabilem, relicta tutiori, sed sententiam moraliter certam, atque adeo non opponuntur huic Decreto Innocentij XI. Et licet verum sit, quod aliqui ex his Auctoribus contestantibus de tali consuetudine loquantur de dispensatione post contractum Matrimonium; ea tamen dispensatio est ad illud contrahendum; quia quamvis tale Matrimonium dicatur contractum, revera est contrahendum, quia Matrimonium invalidum propter impedimentum dirimens, debet denuo contrahi, ut subsistat: & si eadem urgentia necessitatis contingat in contrahendo, eadem est ratio ad dispensandum.

650. Secundo colligitur alio modo eadem certitudo huius potestatis in Episcopo ex consuetudine relata. Nam in cap. *Cum dilectus*. de consuetudin. dicitur: *Consuetudo est optima legum interpret.* Et ut ostendi in part. 2. Cris. Theolog. disp. 23. cap. 4. art. 1. ex hoc textu constat, quando lata est

Navar.
Soto.
Sylvest.
Armill.
Zerola.

ta est lex, & de intelligentia illius dubitatur, ita standum esse consuetudini versanti in materia eius legis, ac si lex exprimeret illam ipsam interpretationem, quam dat consuetudo. Vnde fit, quod hæc interpretatio, quam dat consuetudo, non est interpretatio, coniecturalis, & probabilis; sed interpretatio authentica, vt pote habens vim legis, vt exprimitur clarius in leg. *Nam Imperator.* ff. de legib., vbi dicitur, quod in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiuntur, consuetudo vim legis obtinere debet. Cum ergo certo constet de tali consuetudine, dicendum est, eam esse optimam interpretem legis Pontificiæ reservantis sibi dispensationem impedimenti dirimentis; atque adeo præfatam consuetudinem habere vim legis. Et cum lex faciat certitudinem obligationis, aut potestatis concessa, eandem vim habere debet præfata consuetudo.

651. Tertio eadem certitudo huius sententiæ constat ex eo, quod illa fundatur in epikeia, vt ostendi in 3. part. Crif. Theol. disp. 79. cap. 2. num. 14. & seqq. Et quidem epikeia est legitima, quando certum moraliter est, non esse intentionem Superioris comprehendere sub lege sua aliquem casum, vt docent S. Thomas, Caietanus, P. Suarez, P. Vasquez, Illustrissimus Tapia, & communiter Theologi, quos retuli ibidem num. 15. At qui Authores communiter tamquam certum supponunt, non esse intentionis Summi Pontificis reservare dispensationem impedimenti dirimentis in extrema necessitate animarum. Et ideo

Suarez P. Suarez lib. 6. de legib. cap. 14. num. 10. ait: [Addendum est, etiam intelligi hanc potestatem concessam in casibus extraordinarijs, quando necessitas re vera magna est, & est periculum in mora, vel impotentia adeundi Pontificem: tunc enim ex rationabili

interpretatione voluntatis Pontificis cenetur Episcopus habere potestatem dispensandi.] Et immediate citat pro hoc dicto quam plures Doctores, imo & Rotam decis. 262. in noviss.

652. P. Thomas Sanchez lib. 2. *Sanch.* de Matrim. disp. 40. num. 3. ait: [Reservatio hæc fit ob charitatem, bonamque Reipublicæ gubernationem: esset autem contra charitatem, & suavem Ecclesiæ gubernationem in casu tantæ necessitatis, quando aliter scandala, & peccata vitari non possunt, manerentque homines remedio destituti, reservationem intelligi: ergo in eo casu intelligenda non est.]

653. P. Ægidius de Coninck de *Coninck.* Matrim. disp. 33. dub. 3. num. 32. ait: [Incredibile est, Pontificem hanc dispensationem velle in tali casu sibi reservari cum gravissimo animarum periculo. Et confirmatur: quia cum multi celebres Doctores hoc teneant, ac publice in lectionibus, ac libris editis doceant, ita vt omnino incredibile sit, Pontificem hoc latere, merito præsummitur, tacite id approbare.] Et nota eam vocem *incredibile*, quæ certitudinem importat.

654. Illustrissimus Tapia tom. 1. *Tapia.* Caten. Moral. lib. 4. de legib. quæst. 20. art. 5. num. 9. loquens de hoc casu ait: [Tunc Episcopus potest dispensare in lege Pontificis: quia id exigit æquitas iuris, bonum commune, & prudens regimen.]

655. Bonacina de Matrim. *Bonaci.* quæst. 3. punct. 15. num. 4. ait loquens de hoc casu necessitatis. [Ratio est, quia non est credibile Summum Pontificem velle reservare sibi dispensationem in casu tantæ necessitatis, & cum tanto periculo animarum.] Et nota id verbum, *Non est credibile*, id est, credi nequi, seu pro certo haberi, quinimo inter incredibilia in gubernatione Summi Pastoris æstimandum. Quod plusquam pro-

*S. Tho.
Caiet.
Suarez
Vasq.
Tapia.*

Suarez

Cas. Pal. probabiliter importat.
656. P. Castro Palao ubi supra huius conclusionis rationem reddit sic: [Quia cum hæc facultas dispensandi animarum bono maxime expediat, non est verosimile, Episcopis de negata esse a Pontifice.] Notandum est id verbum: *Non est verosimile*, per quod excluditur probabilitas oppositi iudicij; atque adeo firmatur certitudo.

Rebell. 657. Et P. Rebellus verbis supra relatus expressè agnoscit fundamentum huius potestatis Episcopi esse episcopiam. Hæc autem importat certitudinem, ut constat ex dictis.

Barbof. 658. Augustinus Barbofa ubi supra ait. [quia non est credibile, Summum Pontificem velle reservare sibi dispensationem in casu tantæ necessitatis, & cum tanto periculo animarum.] Et notandum est id verbum: *Non est credibile*, eodem modo, ac supra. Quo eodem modo plures alij auctores loquuntur.

659. Et confirmatur hoc argumentum eodem tenore, quo illud confirmavi in disp. 79. citata n. 16. Et enim recte censere, an hæc sit intentio Legislatoris, an alia, maxime pendet à iudicio prudentum. Constat autem ex 1. part. Crif. Theol. disp. 12. in ijs, quæ omnino pendent à iudicio prudentum, iudicium omnium, aut fere omnium prudentum facere certitudinem moralem. Cum ergo sit sententia fere omnium doctorum, non esse intentionem Pontificis, reservare vni sibi potestatem dispensandi in illis casibus urgentis necessitatis, idque maxime pendeat a iudicio prudentum; censendum est certum moraliter, quod non sit intentio Pontificis illam sibi sic reservare pro illis casibus. Ex quibus omnibus constat, hunc esse casum Episcopiam, quæ certitudinem importat, ut constat ex dictis. Legat, qui velit, ea esse fundamenta, quæ proposui pro

hac assertionem in ea disp. 79. citata. Nam omnibus illis perpensis non poterit non invenire certitudinem moralem, quam affirmamus.

660. Et ideo multi Doctores eam doctrinam esse certam expresserunt. Nam P. Gaspar Hurtado verbis supra relatis ait: *Quod iam videtur certum*, &c. Et Rebellus supra citatus dicit, id posse Episcopos per episcopiam, quæ ut constat ex dictis certitudinem importat. Et Basilius Ponze supra relatus, cum retulisset opinionem Nicolai Garcia afferentis, non posse dispensare Episcopum, nisi necessitas sit publica, subiungit: [sed errat valde: ut constat ex his, quæ dixi supra.] Neque enim potest affirmare, oppositam opinionem esse errorem, nisi censendo suam sententiam esse certam.

661. Ex quibus omnibus constat, doctrinam hanc in praxi non subiaccere huic damnationi, quia qui hanc sententiam deducit ad praxim, non eligit opinionem minus tutam circa valorem Sacramenti, sed sententiam omnino tutam, & moraliter certam.

QVÆSTIO II.

An subijciatur huic damnationi opinio asserens, Matrimonium in- validum posse revalidari sine Parocho, & testibus.

SUMMARIVM.

Opinio negans tutior. n. 663.

Opinio affirmans, quæ videtur minus tuta. n. 664.

Hæc opinio affirmans, non subijcitur damnationi, quia à principijs intrinsicis certa est, & in praxi tuta. n. 665.

Ex ratione finali Decreti Tridentini ea est tuta. n. 666.

Acta

Item ex declaratione Pij V., & Sacre
Congregationis, & praxi Sacre Pœ-
nitentiariæ. n. 667. & seqq.

662. **H**anc quæstionem oprime tractat P. Thomàs Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 36. Et illam quidem procedere circa valorem Sacramenti Matrimonij, certum est ex Concil Trident. sess. 24. cap. 1. de Reformat. Matrim. declarante, irritum esse huiusmodi contractum celebratum absque Parocho, & testibus.

663. Prima ergo sententia, quæ dici potest turior, propugnat, Matrimonium coram Parocho, & testibus celebratum, si inveniatur postea esse nullum, habita dispensatione, celebratum iterum esse coram Parocho, & testibus, etiam si impedimentum sit omnino occultum, ita ut sine illis remaneat invalidum. Ita apud P. Thomam Sanchez citatum tenent Gutierrez, Palacios, Matienzo, Perez, Bartholomæus de Ledesma, & Vera-Cruz.

664. Secunda sententia e regione opposita (quæ videtur esse minus tuta) docet, si post contractum Matrimonium coram Parocho, & testibus, inveniatur esse nullum, propter impedimentum dirimens omnino occultum, & sine periculo publicitatis, posse revalidari solo mutuo consensu, & sine Parocho, & testibus. Ita apud ipsam Thomam Sanchez, Nauarrus, Lopez, Enriquez, Pedraza, Cucus, Palacios, Rodrig. (qui videtur sibi contrarius) Petrus Capua, de Ledesma, Ludovicus Lopez, Emmanuel Rodriguez, Capua, Philarcus Vega, & Vega. Cum ergo hæc secunda sententia videatur esse minus tuta, & procedat circa valorem Sacramenti, subijci videtur huic damnationi.

665. Sed dicendum est, illam non subijci. Et quidem iuxta doctrinam traditam art. 3. & seqq. id constat. Ad do tamen, conclusionem esse veram

independentem ab ea doctrina. Ratio est: quia quamvis sint aliqui Auctores pro parte opposita; adhuc ista secunda sententia est certa à principiis intrinsecis; atque adeo non est minus tuta, sed omnino tuta, & reddens contractum, & Sacramentum certo validum.

666. Primo. Nam ex ipso textu Tridentini constat, non esse intentionem illius, comprehendere hunc casum. Circa quod audiendus est P. Thomas Sanchez ibidem num. 3. [Ratio finalis Decreti Tridentini sess. 24. de Matrim. cap. 1. statuentis, ut matrimonium coram Parocho, & testibus celebretur, ea fuit, ut constat ex eius procemio, ut vitentur gravia peccata ex clandestinis nuptijs confurgentia, maxime eorum, qui clam cum vna contrahunt, eaque relicta, aliud publicum Matrimonium ineunt, cui malo nequibat Ecclesia mederi, cum ipsi de priore Matrimonio minime constaret. Sed hæc ratio non se extendit adhuc casum, cum prius Matrimonium invalidum, in foro Ecclesiæ validum, & publicum fuerit (eius enim nullitas, & impedimentum occulta sunt) & sub inde si aliud Matrimonium inire vellent, impedirentur ab Ecclesia credente, Matrimonium illud publicum validum fuisse: ergo decretum Tridentini numquam hunc casum comprehendit.] Cuius syllogismi omnes tres propositiones sunt certæ. Nam maior constat ex præmio Decreti, & minor ex ipsa comprehensione terminorum, & consequentia obligat. Videantur alia fundamenta apud præfatum P. Thomam Sanchez; quæ omnia moralem certitudinem important à principiis intrinsecis.

667. Secundo. Quia, ut refert Navarrus ibidem citatus, Pius V. de-
claravit, ita esse prædicandum, & Sacram Pœnitentiariam ea declaratione frequenter uti. Et P. Enriquez
lib.

lib. ii de Matrim. cap. 3. num. 6. & in
 Commentar. litt. L. refert, idem cen-
 fuisse consultos Episcopos, Covarru-
 bias, Guerrero, & Blanco, qui inter-
 fuere Tridentino: Et Petrus de Ledef-
 ma de Matrimo. quaest. 45. art. 5. dub.
 penult. affirmat sic declarasse Cardi-
 nales. Et P. Rebellus de Iust. part. 2.
 lib. 2. quaest. 9. num. 5. refert eam de-
 clarationem Cardinalium.

668. Præterea id constat ex praxi
 Sacrae Pœnitentiariæ. Nam apud Mar-
 cum Paulum Leonem in praxi ad lit-
 teras maioris Pœnitentiariæ, quarum
 titulus est: *Pro eo, qui Matrimonium in
 facie Ecclesiæ contraxit cum muliere,
 cuius Sororem prius carnaliter cog-
 noverat.* Et in præfatis literis prope
 finem dicitur: [Cum eodem latore,
 ut dicta muliere de nullitate prioris
 consensus certiorata, sed ita caute, ut
 latoris delictum nusquam detegatur,
 Matrimonium cum eadem, & uterque
 inter se de novo, *Secrete ad evitanda
 scandala*, præmissis non obstantibus
 contrahere, & c. dispenses.] Vbi notan-
 da sunt ea verba, *Secrete ad evitanda
 scandala*, quæ denotant revalidandum
 esse Matrimonium sine publicitate
 Parochi, & testium. Et ideo Marcus
 Paulus Leo in notis ad has litteras
 verb. *Matrimonium*. f. 177. ait. [Ad-
 verbium vero illud *secrete* limitat
 modum contrahendi de novo, & ex-
 cludit alias solemnes publicitates, hoc
 est, præsentiam Parochi, & testium, ac
 publicationes.] Ex quibus omnibus
 fit, hanc sententiam posse tuto dedu-
 ci ad praxim, neque subiacere huic
 damnationi.

QVÆSTIO III.

*An subijciatur huic damnationi
 opinio asserens, Matrimonium
 ut validum posse revalidari,
 etiam si alter coniux sit inf-
 cius nullitatis.*

SYMMARIVM.

*Exponitur hypothesis, in qua versatur
 questio. n. 669.*

*Prima sententia affirmativa proponi-
 tur, & casus urgentis necessitatis.
 n. 670.*

Secunda sententia negans. n. 671

*Prima opinio, si loquatur extra casum
 extreme necessitatis, subiacet dam-
 nationi. n. 673.*

Quia est parum probabilis. n. 674.

*Et quia oppositum constat ex praxi Sa-
 crae Pœnitentiariæ. n. 675.*

*Non est necesse, quod alter coniux fiat
 conscius impedimenti in specie. num.
 676.*

*Pro casu extreme necessitatis ea opinio
 non subiacet damnationi. num. 677.*

*Quæ solent esse indecentia respectu Sa-
 cramentorum, extrema necessitas
 facit, quod non sint talia. n. 678.*

*Praxis servanda in hac extrema neces-
 sitate. n. 680.*

669. **F**requenter contingere solet
 cum Matrimonium con-
 tractum sit bona fide ab utroque con-
 iuge, postea unum ex eis conscium fie-
 ri impedimenti dirimentis, & obtenta
 secreto dispensatione velle revalidare
 Matrimonium Circa quem casum in-
 quiratur, an ut revalidetur, necesse sit,
 quod aliter coniux, qui erat ignarus
 impedimenti, certior fiat de nullitate
 precedenti.

Dd

Ll

Cayet. 670. In quo prima sententia do-
Sotus. cet, id non esse necessarium, præcipue
V. Cruz si timeatur scandalum. Hanc senten-
Capua tiam tuentur Caietanus, Sotus, Vera-
Ledes. Gruz, Capua, Bartholomæus à Le-
Mariæ desma, Matienzo, Pedraza, Ludovi-
Pedrag. cus Lopez, Corduba, Petrus de Le-
Lopez. desma, Enriquez, Manuel Rodriguez,
Cordub & Angelus, quos refert P. Thomas
Petr. de Sanchez lib. 2. de Matrimon. disp. 36.
Ledes. num. 2., quorum varia fundamenta
Rodrig. ibidem affert. Sed quod magis vrget
Angel. in hac materia, est extrema necessitas,
Sanch. quæ solet concurrere, si scœmina reve-
 luisse copulam cum fratre eiusdem
Sanch. viri; ex quo monita est à confessario
Innoc. de nullitate sui Matrimonij, si enim id
Ostie. revelet, exponitur periculo occissio-
Andr. nis, aut perpetuæ inimicitia.
Anton. 671. Secunda sententia docet,
Anch. omnino esse necessarium ad revali-
Cardin. dandum Matrimonium, quod alter
Enriq. coniux conscius fiat de nullitate Ma-
Nevo. trimonij. Ita apud præfatum Tho-
Præpos. mam Sanch. cit. tuentur Innocentius,
Scotus. Ostiensis, Ioannes Andreas, Anto-
Abul. nius, Ancharranus, Cardinalis, Enri-
Enric. quez, Alexander de Nevo, Præposi-
Loiz. tus, Scotus, Abulensis, Enricus, Loa-
Villalo. zes, Villalobos, Covarrubias, Ri-
Covar. chardus, Gabriel, Gothfredus, Ro-
Richar. sella, Sylvester, Tabiena, Navarrus,
Gabriel Gregorius Lopez, Antonius Cucus,
Gothfr. Perez, Adrianus, Viguerius, Vera-
Rosella Cruz, Angles, Petrus de Ledesma,
Sylves. Philiarcus, & alij. Et maxime nititur
Tabien. hæc sententia in eo, quod hæc igno-
Navar. rantia impedimenti, & nullitatis
Lopez. est error circa substantiam con-
Cucus. tractus, & dans causam contractui. Et
Perez. hæc secundam sententiam tenet
Adria. P. Thomas Sanch. citatus.
Viguer. 672. Modo ergo inquiritur an
V. Cruz prima sententia, quæ minus tuta est,
Angl. & procedit circa valorem Matrimo-
Ledes. nij, possit licite deduci ad praxim, vel
Philiar potius maneat subiecta huic damna-
 tionis?

673. Dicendum est primo. Si hæc opinio loquatur extra casum extremæ necessitatis, ea quidem subiacet huic damnationi quoad praxim. Et ratio est. Nam licet dixerimus, Matrimonium celebratum iuxta opinionem probabilem esse omni ex parte indissolubile, & certo validum; id tamen expresse diximus habere locum, quando opinio est communiter recepta tamquam probabilis, non vero quando est tenuis, aut dubiæ probilitatis: atqui hæc opinio est tenuis, & dubiæ probabilitatis: ergo Matrimonium celebratum iuxta illam, non est certo validum.

674. Probatur minor primo. Nam P. Thomas Sanchez lib. 2. de Matrimon. disp. 36. num. 7. sic differt: Nec in hoc casu potest tuta conscientia amplecti prior opinio, nimirum ut dissimulanter tecto impedimento conscius coniux ignoranti persuadeat, ut illum habeat in coniugem. Quia illa prior opinio est parum probabilis, habetque contra se rationes vrgentissimas: quare illa uti, ubi gravissima necessitas minime cogit, excusari à culpa læthali nequit.

675. Secundo. Nam in dispensationibus, quas Sacra Pœnitentaria concedit pro his casibus, expresse ponit hanc conditionem, ut coniux ignorans impedimenti, fiat conscius illius, ut patet ex formula, quæ reperitur apud P. Marcum Paulum Leonem in praxi ad litteras maioris Pœnitentariæ part. 2. pag. 171. ut patet ex illis verbis formulæ: *Cum eodem latore, ut dicta muliere de nullitate prioris consensu certiorata ... dispenses.* Quo eodem modo conceditur facultas dispensandi in aliquibus huiusmodi impedimentis Commissario generali Cruciatæ, ut refert P. Thomas Sanchez proxime citatus. Vide etiam responsum Clementis VIII. apud Basilium Ponze lib. 4. de Ma-

Matrimon. cap. 25. num. 5. eodem modo respondentem. Ex quo constat illam opinionem non esse receptam in praxi.

676. Notandum tamen est, non esse necessarium, quod coniux ignarus impedimenti, præcipue si sit ex delicto, conscius fiat ipsius impedimenti in specie, sed sufficit, quod certior fiat de nullitate: quare coniux conscius poterit dicere ignoranti, se non habuisse consensum tempore celebrationis, cum re vera consensus habitus eo tempore non fuerit validus. Et ita in formula dispensationis, quam dat Sacerdos Poenitentarius, dicitur: *Cum eodem latore, ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nusquam detegatur... dispenses.*

677. Dicendum est secundo, in casu extremae necessitatis, in quo foemina periclitaretur de vita, & non inveniretur via secura faciendi certiorum virum de nullitate Matrimonij, licitum esse eligere eam primam opinionem, & adhibere cautelam, ut alter coniux quamvis inscius nullitatis renovaret consensum. Ratio est: tum quia hæc damnatio non videretur comprehendere extremam necessitatem.

678. Tum quia extrema necessitas facit, ut quæ in communibus circumstantiis sunt indecentia respectu Sacramentorum, in hac circumstantia non sint talia. Sic indecens esset, & magna irreverentia irrogaretur Sacramento, si quis baptizaret in lixivio, quando esset copia aquæ naturalis, & tamen hac deficiente, & in extrema necessitate, nulla fit irreverentia Sacramento. Quia cum Sacramenta instituta sint pro salute animarum, potius cedit quasi in obsequium Sacramenti, quando istud applicatur pro salute animi ex opinione probabili minus tuta, quando ex hac pendet salus animarum, ut in extrema necessitate.

Tum etiam: Nam ut proposui in 1. part. Crif. Theol. disp. 9. cap. 8. num. 133 ex mente P. Thomæ Sanchez, Navarri, & Soti, in extrema necessitate sufficit tenuis probabilitas: quod quomodo sit intelligendum, & quomodo ex ipsa extrema necessitate probabilitas non maneat tenuis, explicui in 3. p. Crif. Theol. disp. 79. cap. 2. num. 20., & explicabo inferius in expositione tertiæ propositionis damnatæ. Ex quibus fit, in periculo extremae necessitatis licitum esse uti ea prima opinione minus tuta; & extremam necessitatem facere, ne illa sit irreverentia contra Sacramentum. Et hinc patet ad obiectionem pro prima sententia propositam. Vtramque conclusionem à nobis hic traditam tradit P. Thomas Sanchez in disp. cit. num. 7.

679. Idem Doctor in disp. proxime citata num. 5. ait, recte revalidari Matrimonium, si coniux impedimenti conscius peteret ab alio sic: [Me iradiligis, ut si non esset inter nos Matrimonium, denuo contraheres; hæc ex nunc vis me in coniungem, ac si non fuisset validum Matrimonium inter nos prius contractum?] & respondeat alter: [Ita volo.] Et qui ininterrogavit, dicat, se idem: [Data opera dixi, volo ut ex nunc: quia non sat esset, si non consisteret inter nos Matrimonium, denuo contraherem, quia non est consensus de presenti hic & nunc contrahendi, qualis ad Matrimonium requiritur. Rationem reddit: quia novus ille consensus conditionate adhibitus, procedit ex cognitione æquivalenti scientiæ nullitatis Matrimonij. In isto enim casu vult coniux inscius contrahere denuo Matrimonium sub ea conditione, si prius Matrimonium irritum fuit.

680. Sed quia variæ circumstantiæ concurrere solent, in quibus gravissima necessitas obstringit ad non revelandum impedimentum alteri coniugi P. Thomæ Sanchez addit

aliquas cautelas practicas, cum quibus Matrimonium revalidari potest. Prima est, si coniux conscius impedi- menti dicat, se non habuisse consen- sum, quando contraxit Matrimo- nium. In quo non mentitur: quia prior ille consensus ratione impedi- menti fuit nullus. Quæ cautela non raro prodesse poterit.

681. Sed quia in aliquibus viris ex hac cautela potest oriri temeraria aliqua suspicio, vnde grande malum immineret foeminae, propterea idem *Sanch.* P. Thom. Sanchez num. 8. subiungit, quod si tale periculum immineret, posset deduci ad praxim ea opinio, iuxta ea, quæ diximus in conclusione secunda. Deinde num. 9. subiungit vl- timam conclusionem, asserendo, quando neque hic consensus à marito infcio posset extorqueri, quia non vult respondere, ex alia parte petit de- bitum ab vxore, ipsaque sine scanda- lo subterfugere nequit, potest absque verbis denuo Matrimonium illud consistere, copula illa affectu maritali habita ex parte sua, nam ex parte al- terius, cum putet esse Matrimonium, constat eo affectu haberi; quod lo- cum habet etiam si alter coniux igno- ret prius Matrimonium fuisse invali- dum. Huius conclusionis rationem reddit: quia & si ea opinio extra ca- sum necessitatis parum probabilitatis habeat, accedente tamen gravissima necessitate, præcipue favore animæ, accrescit illi maior probabilitas. Ut ostendimus in conclusione secunda.

682. Neque obstat, quod in con- trarium affert Basilius Ponze lib. 4. de Matrimon. cap. 25. num. 7., scilicet si opposita opinio revera probabilis est in praxi, etiam extra casum necessita- tis, poterit coniux illa uti. Sed id non vrget: quia id, quod est indecens Sa- cramento extra casum necessitatis, fa- cit, quod illa actio non sit indecens, maxime cum sit pro bono animæ.

DISSERTATIO III.

An index teneatur sequi opinio- nem probabiliorum ad normam censura contra propositio- nem secundam fidei- nate?

CAPVT I.

Sensus propositionis secundæ damnatæ, & solida fun- damenta damnatio- nis.

SUMMARIUM.

Refertur propositio damnata n. 1. Non est sensus decreti, quod semper de- beat Index invenire probabiliorum. num. 2.

In questione facti certum est apud om- nes, Indicem sequi debere partem probabiliorum. n. 3.

Primum argumentum ex contractu cum Republica. n. 5.

Secundum ex eo, quod Index tenetur prestare munus suum meliori modo, quo possit. nu. 6.

Tertium ex pravitate consequentia Au- thorum partis oppositæ. n. 7.

I. **P**ropositio secunda, quam damnat Innocentius XI. in hoc decreto; hæc est: *Probabiliter existimo, Indicem posse iudicare iuxta opinionem etiam minus probabilem. Vbi aperte damnat Pontifex assertionem, qua ea opinio dicitur probabilis. Qui- bus verbis manifeste declarat, illam esse improbabilem, aut saltem non esse probabilem.*

2. Quare mihi ipsi gratulor, quod in 1. part. Cris. Theol. disp. 15. cap. 15. eisdem